

~~RUIMTE~~
NEMEN
RUIMTE
MAKEN
RUIMTE
~~GEVEN~~

YOUR CITY Jongeren maken Zuid

~~RUIJTE~~
NEMEN
~~RUIJTE~~
MAKEN
RUIJTE
~~GEVEN~~

LEESWIJZER	05
TIJDSLIJN	06
KIJKEN / INLEIDING	08
RUIJTE NEMEN	11
GEEF ME DE RUIJTE!	12
OP ZOEK NAAR DE ZUIDFACTOR	16
PARKOUR EN FREERUN	24
WINDERIGE VOETGANGERSBRUG	28
RUIJTE MAKEN	33
I BRIDGE YOU	34
FREESTYLE SPORTS STADION, DEEL 1	48
RUIJTE GEVEN	57
OP DE NIET-PLANKAART GEZET	58
HET FREESTYLE SPORTS STADION, DEEL 2	62
I BRIDGE YOU	68
MI HAVE EEN DROOM	70
JOUW STAD, EEN OPEN STAD	78
KIJKEN OP ZUID	87
COLOFON / MET DANK AAN	92

RUIMTE NEMEN/RUIMTE MAKEN/RUIMTE GEVEN *EEN LEESWIJZER*

De publicatie **Ruimte Nemen/Ruimte Maken/Ruimte Geven** is gemaakt naar aanleiding van de jongerenbiënnale YOUR CITY Jongeren maken Zuid, een initiatief van stichting Kijk op Zuid en AIR. Met deze publicatie willen zij de opgedane ervaringen en inzichten delen met een breder publiek en professionelen enthousiasmeren om jongeren als coalitiepartner bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad te betrekken.

Sinds de manifestatie Ruimte voor Jongeren (2007) in de Van Zettenfabriek heeft stichting Kijk op Zuid toegewerkt naar een jongerenbiënnale in 2009. In dit jaar is Rotterdam gelijktijdig European Youth Capital en gastheer voor de 4e Internationale Architectuubiënnale. De titel YOUR CITY is daarmee een bewuste verwijzing naar deze twee programma's: YOUR WORLD en OPEN CITY: Designing Coexistence.

YOUR CITY was geen recht toe recht aan project en heeft een grote diversiteit aan materiaal - van documentaire tot een Freestyle Sports Stadion - opgeleverd. Mede daardoor kennen ook de bijdragen een grote pluriformiteit. Ze zijn ingedeeld in drie katernen **Ruimte Nemen/Ruimte Maken/Ruimte Geven** waarbij vanuit verschillende perspectieven naar YOUR CITY is gekeken. De katernen worden vooraf gegaan door een bevlogen oproep van Carol Hol (bestuurder van stichting Kijk op Zuid) aan de lezer om zijn ogen te openen voor de kracht van jongeren en de potentie van hun bijdrage aan de ontwikkeling op Zuid.

Het eerste deel **Ruimte Nemen** onderzoekt de manieren waarop jongeren de stad gebruiken. Dit onderzoek is op verschillende momenten gedurende YOUR CITY gedaan. De films in de manifestatie Ruimte voor Jongeren of de gesprekken van de Urban Detectives tijdens I Bridge You, waren bedoeld om beter zicht te krijgen in de manieren hoe jongeren de stad zien en gebruiken. Het tweede deel **Ruimte Maken** toont de manieren waarop YOUR CITY betekenisvolle plekken met en voor jongeren heeft gemaakt. De bijdragen gaan over de totstandkoming van het Freestyle Sports Stadion in het Motorstraatgebied en het evenement I Bridge You, waarbij drie dagen kwartier is gemaakt op de brug tussen winkelcentrum Zuidplein en het Ikazia Ziekenhuis. In het derde katern **Ruimte Geven** krijgen de bevindingen van YOUR CITY een plaats: wat zijn belangrijke voorwaarden om voor en met jongeren ruimte te maken.

Een interview met Josje Stoel curator van YOUR CITY sluit dit overdrachtsdocument af. Zij spreekt hierin de hoop uit dat professionele partijen het vaker aan durven om bij toekomstige opgaven coalities te sluiten met de jongeren op Zuid.

RUIMTE NEMEN/RUIMTE MAKEN/RUIMTE GEVEN

hoe gebruiken jongeren de stad?

hoe creëer je betekenisvolle plekken met en voor jongeren?

wat zijn belangrijke voorwaarden om 'ruimte nemen' en 'ruimte maken' mogelijk te maken?

14 DECEMBER 2007 MANIFESTATIE RUIMTE VOOR JONGEREN

Een ruwe edit van de films wordt voor het eerst vertoond bij de presentatie van stichting Kijk op Zuid in de Van Zettenfabriek. Met de presentatie van de plannen voor YOUR CITY verbindt Kijk op Zuid de twee themajaren Rotterdam 2007 City of Architecture met Rotterdam European Youth Capital 2009.

BEGIN 2007 ROTTERDAM CITY OF ARCHITECTURE

Dit themajaar is de aanleiding van marktpartijen voor de oprichting van stichting Kijk op Zuid. De stichting spreekt de ambitie uit dat over twintig jaar net zoveel gebouwen op Zuid als op Noord paars kleuren. Door bewustwording van architectuur in de breedste zin van het woord werkt de stichting aan de waardestijging van Zuid.

OKTOBER 2007 SKATESHOP LEFT VERZAMELT INPUT VOOR SKATEPLAZA IN HET ZUIDERPARK

Jongeren kunnen hun ideeën/foto's/tekeningen voor Skateplaza ophangen in de winkel aan de Westblaak.

NOVEMBER 2007 JONGEREN OP ZUID AAN DE SLAG MET HUN LEEFOMGEVING

Op verzoek van stichting Kijk op Zuid gaan elf groepen jongeren uit de verschillende stadsdelen met een camera op pad om hun stad te laten zien.

MAART 2008 MAAK PLAATS! IN HET NAI

MAAK PLAATS! daagt jongeren uit om samen met professionals tot vernieuwende ideeën te komen voor het verbeteren van een plein of gebouw in hun wijk.

2007

2008

2009

2010

27 SEPTEMBER 2008 TAGS, TRACKS & TRACES

Onder het motto Looking at the city through your feet nemen jongeren bezit van het Motorstraatgebied. Freerunners oefenen in de voormalige BMW-garage. Andere jongeren doen mee aan de Losse Veter Mijl. Zoals de grote marathons een belangrijk promotiemiddel zijn voor steden, zet de LVM dit 'vergeten' gebied op de kaart.

2009 ROTTERDAM EUROPEAN YOUTH CAPITAL

Stichting Kijk op Zuid en AIR organiseren YOUR CITY Jongeren maken Zuid.

NOVEMBER 2009 FREESTYLE SPACE

Presentatie van de kaart Freestyle Space, die naar aanleiding van een onderzoek naar informele sportplekken in Rotterdam is geproduceerd.

21 SEPTEMBER 2009 OPLEVERING SKATEPLAZA OP DE VAANWEIDE

29 T/M 31 OKTOBER 2009 I BRIDGE YOU

Over de loopbrug tussen winkelcentrum Zuidplein en het Motorstraatgebied wordt een acht meter hoge 'levende' brug gebouwd. Ondernemende jongeren programmeren deze plek.

27 NOVEMBER 2009 GESPREK RUIMTE MAKEN, RUIMTE KRIJGEN

Ontwerpers, kunstenaars, ambtenaren, marktpartijen en andere professionals gaan in gesprek over de (on-)mogelijkheden van de opdracht die YOUR CITY zichzelf heeft gesteld om fysiek en mentaal ruimte te maken voor en met jongeren op Zuid.

27 NOVEMBER 2009 OPLEVERING FREESTYLE SPORTS STADION

Samen met 2012Architecten hebben freerunners een braakliggend terrein getransformeerd tot een Freestyle Sports Stadion.

NOVEMBER 2009 TOT ZOMER 2010 CREATIEF BEHEER NEEMT HET FREESTYLE SPORTS STADION OVER EN BLIJFT PROGRAMMEREN

Creatief Beheer gaat samen met vertegenwoordigers van de Rotterdamse freerun community het Freestyle Sports Stadion beheren.

4 MAART 2010 WORKSHOP YOUR CITY

Voorafgaand aan de presentatie van deze publicatie wordt YOUR CITY in een workshop geëvalueerd en worden de kansen voor de werkwijze van YOUR CITY bij de toekomstige ontwikkelingen op Rotterdam Zuid verkend.

10 NOVEMBER 2008 UITZENDING DOCUMENTAIRE JONG IN ROTTERDAM ZUID

De documentaire Jong in Rotterdam Zuid is een montage van de films die jongeren hebben gemaakt voor Kijk op Zuid. Het levert een beeld van Zuid op dat de media nooit haalt, variërend van kritische commentaren op nieuwbouw en pleinbeleid tot succesverhalen over ongekende prestaties op sportgebied.

KIJKEN

DOGDE, DOGT, GEOOGD.
KEEK, KIJKT, 'GEKEKEN.
ZAG, ZIET, GEZIEN.
BEOOGDE, BEOOGT, BEOOGD.

CAROL HOL

Ongetwijfeld is de verwachting dat ik in deze inleiding stilsta bij de doelstellingen van stichting Kijk op Zuid. Het succes van YOUR CITY moet daar immers iets mee te maken hebben? Alsof een rechte lijn tussen die doelstellingen en dat succes bestaat! Hoewel het niet van tevoren is bedacht, was het traject dat tot YOUR CITY heeft geleid, bepaald niet chaotisch. Hier is over nagedacht. De tijdslijn loopt niet recht van A naar B, maar is zoekend van aard, ontwikkelt zich nog steeds en loopt van tussentijd naar tussentijd. 'Wat doen we in de tussentijd?' is door YOUR CITY als een inspirerende uitroep van jongeren op Zuid opgepakt. Jongeren hebben geen eindtijd, zij leven in de tussentijd. Die tijd is niet bepaald maar ook niet onbepaald. De tussentijd is niet 'even tussendoor', al wordt het doorgaans als tijdelijk begrepen. Het leidt menigmaal tot vrijblijvendheid. Dat is niet wat ik met de tussentijd bedoel.

De tussentijd is niet één tijd, maar tegelijker-tijden. Jongeren leven in verschillende tegelijker-tijden: die van de school en die van thuis; die van hun ouders en die van hun kameraden; die van hun cultuur en die van andere; die van dit bepaalde moment en die van de onbepaaldheid van hun toekomst, die van de fysieke wereld en die van de virtualiteit. Het is de tijd van hun leven.

VAN ZETTENFABRIEK

Dat was goed te zien bij de manifestatie in de Van Zettenfabriek, eind 2007. Tien groepen jongeren maakten opnames van hun eigen tussentijd en toonden deze. Ik keek ademloos toe. Ik had het gevoel dat ik in een tijdsmachine van de ene groep naar de andere flitste, heen en weer slingerde en dat alles tegelijker-tijd. Zij riepen op tot 'interesse', dat - vrij naar Henk Oosterling - tussen-zijn betekent.

TUSSENPLEKKEN

Echter, plekken worden nauwelijks volgens zijn definitie ontworpen. Zij worden ingericht naar de eindbeelden van ontwerpers. Het zijn plekken waar de tijd tot stilstand is gekomen, bevroren, doods. Het laatste waar jongeren willen zijn. Zij hebben nog een leven te leven en willen plekken waar zij hun 'tussen-zijn' kunnen beleven, die van hun tussentijd zijn, die er mogen zijn, al is het maar even. Is het toeval dat alle drie locaties waar Kijk op Zuid zich van 2007 tot 2009 op heeft gericht tussenplekken zijn? De Van Zettenfabriek ligt tussen Vreewijk en Hillesluis, tussen De Kuip en Breeplein, een ombouwd niemandsland tussen het maaiveld en het dek van de Luchtbrug. Leeg, verlaten, vuil, koud en zonder licht. 'Perfect, hier beginnen we', zei Kijk op Zuid. Met dank aan Anja van der Sijde (Woonstad), die op deze plek wees. Dankzij de inspanningen van velen kwam het voor elkaar. De toon was gezet. In de Van Zettenfabriek werd de lucht zwanger van de tussentijd.

MOTORSTRAATGEBIED

Negen maanden later, vond Tags, Tracks & Traces plaats. In de voormalige BMW-garage in de Dynamostraat oefende een groep freerunners en gaf Henk Strijdhartig een clinic voor jongeren. Anderen renden de Losse Veter Mijl door de straten van het Motorstraatgebied. Professionals zagen het gebied met nieuwe ogen. Tot dat moment keken zij met een

eindtijdbрил. Jongeren laten zien dat hier een netwerk van tussenplekken ligt, waar hun interesses serieus worden genomen. Dat blijkt ook uit het vervolg. Tags, Tracks & Traces was slechts een try-out, een oefening in de tussentijd.

FIERTE

Deze try-out staat niet op zichzelf. In andere steden wordt de kracht van de tijdelijkheid ook uitgetoond. Hotel Transvaal in Den Haag is een mooi voorbeeld. Het heeft de herstructurering van de wijk Transvaal niet als een incident, maar als de fierte van de wijk blootgelegd. Dit is op Zuid ook nodig. Zuid verkeert als geheel en op onderdelen in de tussentijd. Pact op Zuid is een tijdsmachine van tien jaar, die het stadsdeel met andere partijen door de tussentijd heen leidt. Zuid is als een archipel. Tussen de eilanden zijn vele onbestemde plekken. Juist de exploratie en exploitatie van deze tussenplekken kan de vernieuwing van het stadsdeel de gewenste vaart geven. De focus van Kijk op Zuid én AIR - dat in de tussentijd ons initiatief had omarmd en stevig meedacht over YOUR CITY - op drie van deze plekken is daarom geen toeval.

WAAR ANDERS DAN OP ZUID?

Freerunners nemen niet de gebaande paden. Zij trekken hun eigen spoor, lopen doelbewust tegen muren op, springen niet van de hak op de tak maar van het ene naar het andere

dak. Zij rennen in vrijheid, maar niet in vrijblijvendheid maar altijd met verantwoordelijkheid. Het is een sport, die veel training, beheersing en discipline vraagt, maar ook zelfrespect én respect voor de omgeving oplevert. Die omgeving kan een bestaande plek zijn of een die speciaal is gemaakt. Vlakbij de BMW-garage heeft 2012Architecten samen met freerunners een braakliggend terrein getransformeerd tot een stadion. Hier vallen tussentijd en tussenplek goed samen: het Freestyle Sports Stadion blijft minstens tot in de zomer in gebruik. Freerunners dromen dat dit initiatief mettertijd leidt tot een meer permanente variant. Waar anders dan op Zuid?

ZIE DE VOORBIJGANGERS EENS KIJKEN

Op weg naar de opening van YOUR CITY rijd ik vanaf de Strevelsweg over het Zuidplein richting Ahoy. Ik kijk door het autoraam. Wat ik zie tart mijn stoutste verbeelding. Op een hoogte van acht meter torent een fragiel ogend bouwsel van steigerpijp en tentdoek uit boven de bestaande brug. Op de middenberm van de Pleinweg is een tussentijdmachine geland. Deze strook scheidde voorheen slechts het verkeer op de Pleinweg. Nu is het opeens een echte plek. Als het bouwsel is afgebroken, blijft het als plek op mijn netvlies staan. De brug is geen hangplek voor jongeren, omdat ze verderop niet mogen zijn. Het is een tussenplek die jongeren zelf

programmeren. De voorbijgangers kijken, verrast dat dit kan: I Bridge You! Kijk, dat is nou Zuid.

YOUR CITY

YOUR CITY is de stad van de Tussentijd. Een stad die uit een netwerk van tussenplekken bestaat. De stad die jongeren hun tussentijd laat beleven. Het heeft een verrassend inzicht opgeleverd. Dat inzicht komt niet van mij. Dat komt van de jongeren die aan YOUR CITY hebben meegedaan en van Josje Stoel, de curator van de jongerenbiënnale. Zij heeft gedaan wat dit stadsdeel zo nodig heeft: kijken.

KIJKEN

En daarmee kom ik terug op wat de stichting nu werkelijk beoogt. Kijken kan alleen met open ogen. De ogen openen voor Zuid is een teken van interesse. Kijken is een proces, zien een kwestie van visie. Dat is wat Kijk op Zuid beoogt: een visie op Zuid, die niet los staat van die voor heel Rotterdam, maar die wel het eigene van Zuid onderstreept. Zuid is anders en verdient een eigen Kijk. YOUR CITY zet aan tot dit kijken. Er valt heel wat te zien op Zuid. Kijk op Zuid zegt dat Zuid de moeite waard is (Kijk, dat is nu Zuid!) en dat het verrast (Kijk nou eens!). YOUR CITY heeft aan beide betekenissen voldaan. 'Kom eens kijken op Zuid' is de uitnodiging die Kijk op Zuid aan u richt:

WELKOM OP ZUID!

~~RUIMTE~~
NEMEN
RUIMTE
MAKEN
RUIMTE
GEVEN

GEEF ME DE RUIMTE!

*'ROTTERDAM VERGRIJST NIET, MAAR VER-
JONGT EN ER ZIJN GROTE PROBLEMEN OP
HET GEBIED VAN ONDERWIJS, SCHOLING
EN OPENBARE ORDE DIE VOOR EEN DEEL
VEROORZAAKT WORDEN DOOR JONGEREN
ZONDER STARTKWALIFICATIES. DEZE
PROBLEMEN NEMEN DE KOMENDE JAREN
ALLEEN MAAR TOE.'*

Vanuit deze constatering zet Henk Oosterling, filosoof, de eerste stap in het tweejarig programma van stichting Kijk op Zuid. Hij geeft tien groepen jongeren een camera en stuurt ze op stap met twee vragen: 'wat wil je?' en 'wat kan je?'. Rob Schröder verwerkt het filmmateriaal in tien korte films van elk tien minuten. Dit vormt het basismateriaal voor de documentaire Jong in Rotterdam Zuid (Tegenlicht 2008). Tegelijkertijd vormen de films de morele legitimatie en motivatie voor de partners van stichting Kijk op Zuid om verder te zoeken naar de mogelijkheden om fysiek en mentaal ruimte te maken voor jongeren.

De beelden van de jongeren zijn veelzeggend, hun commentaren droog en feitelijk, hun houding al bijna fatalistisch. Na het zien van de documentaire rijst de vraag 'hoe deze jongeren zich een plaats in onze samenleving kunnen veroveren als hen een verblijf in de meest publieke plek van diezelfde samenleving - de openbare ruimte - wordt misgund.'

Een transcriptie van enkele commentaren, geeft een goed beeld van de situatie van jongeren op Zuid en hun verlangens.

**Steeds meer dingen die worden verboden.
We kunnen niet eens meer normaal buiten chillen.**

**Helemaal geen bankjes om te zitten ...
Wij willen onze eigen hangplek.**

We weten niet waarom we weg moesten.
Vier jaar later staat het nog steeds ongebruikt.

14

Waar gaan we naar toe? Ik weet niet. Ergens waar we
kunnen chillen, maar dat hebben we op dit moment niet.

15

Kom een keertje kijken als we aan het chillen zijn,
kom vragen waarom we daar hangen ...

Als je het hier een nieuwe naam mag geven,
dan zou ik dit Achterstandswijk noemen.

'Het is er niet
BETER op Geworden!'

OP ZOEK NAAR DE ZUIDFACTOR

URBAN DETECTIVES IN GESPREK MET JONGEREN OVER DE STAD

'MOOI PLEIN'

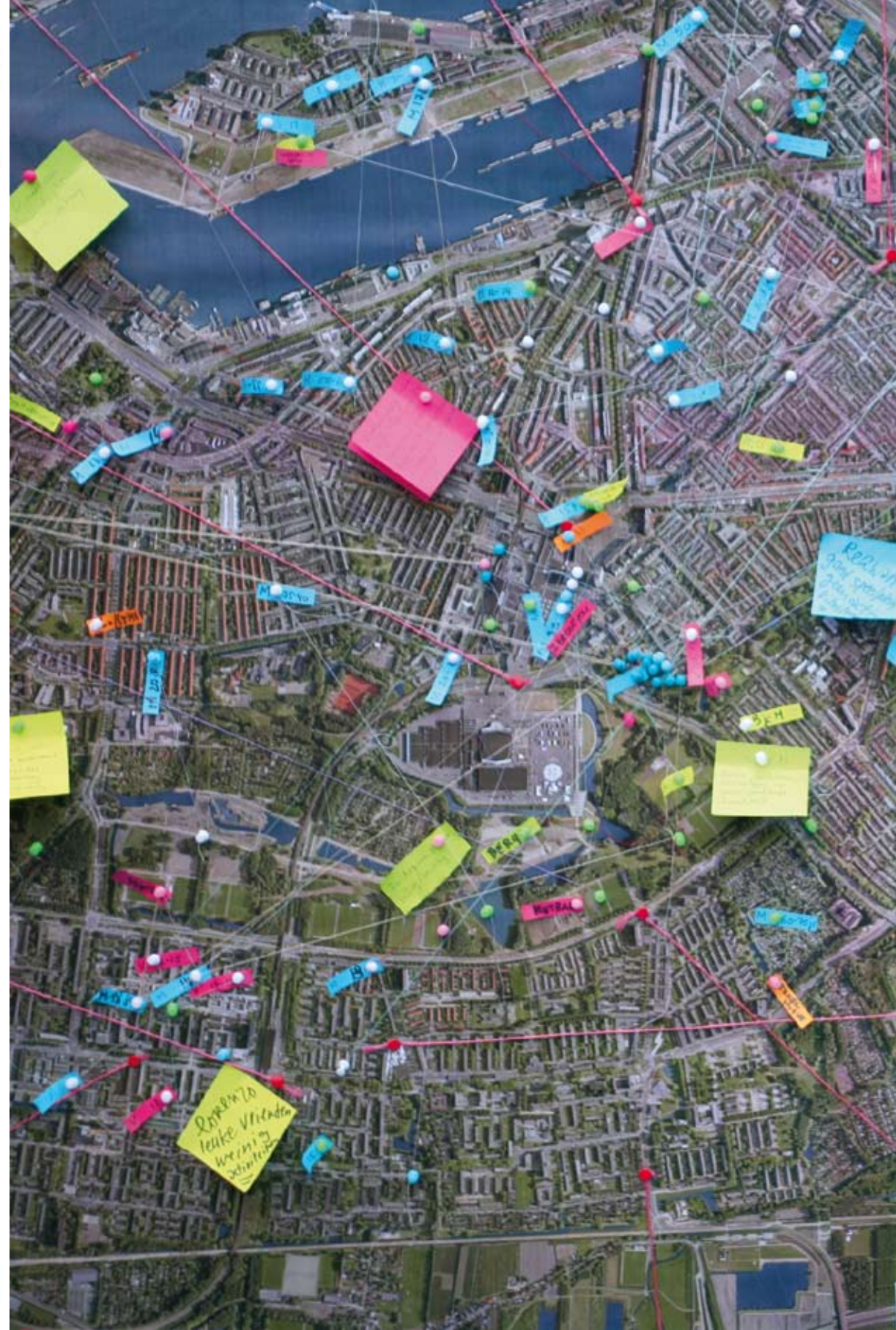
Tijdens I Bridge You stonden zeven Urban Detectives klaar om met jongeren uit Rotterdam Zuid in gesprek te gaan over hun stad. Wat zijn de favoriete plekken van jonge Zuiderlingen? Wat maakt de ene plek goed en de andere juist niet? Wat willen deze jongeren veranderen in hun wijk? Het leverde een kaart op vol routes en plekken. Jaap Klaarenbeek licht het verhaal achter de kaart toe.

De voorbereidingen zijn getroffen: een grote kaart van Rotterdam Zuid is inzichtelijk gemaakt met foto's van bekende publieke plekken en hangt aan een wand. Post-its, draad, plakkers en punaises liggen klaar om het verhaal van jongeren over hun stad op te tekenen. In drie dagen worden ongeveer vijftig favoriete plekken aangewezen en door middel van draad verbonden met huis, school en andere belangrijke verblijfplaatsen. Na drie dagen is een spinsel van draad, punaises en briefjes ontstaan.

Zij zijn het zichtbare verhaal achter de kaart. Jongeren zijn trots op Zuid. Veel van de ondervraagden zijn geboren en getogen in Rotterdam Zuid en houden alleen daarom al van hun 5314. Ze lijken redelijk tevreden met hun leefomgeving en zijn betrokken bij hun eigen wijk.

Ze weten wat er speelt en ook wat daarover wordt gezegd in de media door de gemeente en andere partijen.

Na enig aandringen en doorvragen, kan elke ondervraagde wel een favoriete plek op Zuid noemen.

UITVOERINGEN

URBAN DETECTIVES
URBAN DETECTIVES

'DAAR KOMEN ZOVEEL MOOIE JONGENS'

Voor jongeren is deze vooral gerelateerd aan de hoeveelheid tijd die ze ter plekke doorbrengen: ze komen er vaak en met regelmaat. Het referentiekader is sociaal, vrijwel nooit ruimtelijk. Zoals een meisje over haar favoriete hang-out zegt: 'daar komen zoveel mooie jongens'. Voor een klein aantal heeft de keuze te maken met trots. Trots op Zuid, op de wijk of de straat óf trots op een voetbalclub. Met gebruik of ruimtelijke kenmerken van de plek heeft dat niets te maken, wel met identificatie.

Een aantal jongeren klaagt over de 'verklikkers' die op sommige plekken zijn opgehangen om hangjeugd tegen te gaan. 'Maar restrictieve maatregelen raken vrijwel nooit de groep waarvoor ze bedoeld zijn' zegt een jongen daarover. In het parkje aan de Burgdorferstraat, naast station Zuid zijn de banken weggehaald. 'Daar zaten altijd gasten te dealen. Nu de banken zijn weggehaald, denkt de politie dat controles niet meer nodig zijn. Het gevolg is dat de oudere mensen niet meer kunnen zitten, en het parkje echt alleen nog maar wordt gebruikt door dealers. Die blijven gewoon staan.'

'Mijn favoriete plek is het voetbalveldje bij mij in de straat. Als we nu voetballen schieten we de bal vaak

in de tuin van die mensen daar. Dan krijgen we weer ruzie. Als we een hek maken dan hoeven we geen ruzie meer te maken.' Voor veel jongens is de keuze van hun favoriete plek eenvoudig. Zonder twijfel noemen zij het dichtstbijzijnde voetbalveld. Sommigen hebben geluk met een kunstgrasveldje in de buurt. Anderen zijn jaloers en willen ook kunstgras op hun trapveldje. Een jongen is positief over de velden, maar zoekt naar programma: 'Het is goed dat die voetbalveldjes er zijn, maar er wordt te weinig mee gedaan. Het zou leuk zijn als er een competitie komt.'

'Ik ga een paar keer per jaar naar een groot concert. Vorig weekend nog naar Elton John!' Bij de jeugd, die de twintig is gepasseerd, valt de populariteit van muziektempel Ahoy op. Ze vinden de zaal van grote waarde voor Zuid.

'De straten rond het winkelcentrum zijn zo grijs. De stoepen zouden gekleurd moeten worden. Dat zou het meteen al een stuk opgewekter maken.' Een ander: 'Nu is het plein leeg en lelijk. Je kan er ook niets mee. De restaurants aan het plein mogen, geloof ik, geen terrassen maken. Terwijl dat het plein juist levendigheid geeft. En als ze die randen van die grijze plantenbakken nou breder hadden gemaakt, dan

hadden daar mensen op kunnen zitten. Als een bankje. Het zijn zo van die kleine dingen.'

Winkelcentrum Zuidplein, het geografisch en vervoerstechnisch hart van Zuid, wordt maar één keer als favoriete plek genoemd. Omdat I Bridge You naast het winkelcentrum staat, wordt het toch regelmatig onderwerp van gesprek. Wellicht door de kou op de brug is de zin 'het is er wel warm' het meest gehoorde kwalificatie voor het overdekte winkelcentrum. Maar voor de meeste jongeren is het simpelweg een passage van het station naar school en vice versa.

De populairste plekken zijn toch voetbalveldjes, pleinen, en skatebanen. Over één plek wordt opvallend veel gepraat: het Afrikaanderplein. Het krijgt positieve en negatieve kritiek.

Wat verder opvalt, is dat slechts één persoon een favoriete plek aan het water kiest. De relatie van Rotterdam

Zuid met het water is minimaal. En dat terwijl Rotterdam een havenstad is, en de grote ontwikkelingen op de Kop van Zuid juist op het water zijn gericht.

Een jongen uit Rotterdam West: 'Tsja, Rotterdam Zuid is wel leuk. Ik kom er wel vaak. Gewoon, met vrienden. Het is wel verbeterd. Vooral al die veldjes. En er zijn bankjes gekomen. Maar Rotterdam West vind ik mooier, daar zijn nog veel meer plekken waar je lekker kan chillen. Bijna op elke hoek van de straat is wel een pleintje te vinden. Dat maakt het leuk.' Wat er moet gebeuren? Het antwoord wordt even later bondig gegeven door een passerende jongen: 'Het is gewoon heel simpel. Een veldje, een bankje en misschien een boompje. Dan zijn we al tevreden.'

De kaart met favoriete plekken is een goed beginpunt voor een gesprek over Zuid en haar Zuidfactor voor jongeren.

'HET IS GEWOON HEEL SIMPEL.
EEN VELDJE, EEN BANKJE, EN
MISSCHIEEN EEN BOOMPJE.
DAN ZIJN WE AL TEVREDEN.'

IEMAND ZEGT ZUID:
WAAR DENK JIJ DAN AAN?

'5314'

'ZUIDPLEIN'

'IK DENK AAN MIJN EIGEN WIJK,
AFRIKAANDERWIJK'

PARKOUR EN FREERUN OBSTACLES

Jongeren eigenen zich met freestyle sporten de stad op een onorthodoxe manier toe. Iris Schutten bracht voor YOUR CITY deze informele hotspots in kaart en produceerde de Freestyle Space Map van Rotterdam.

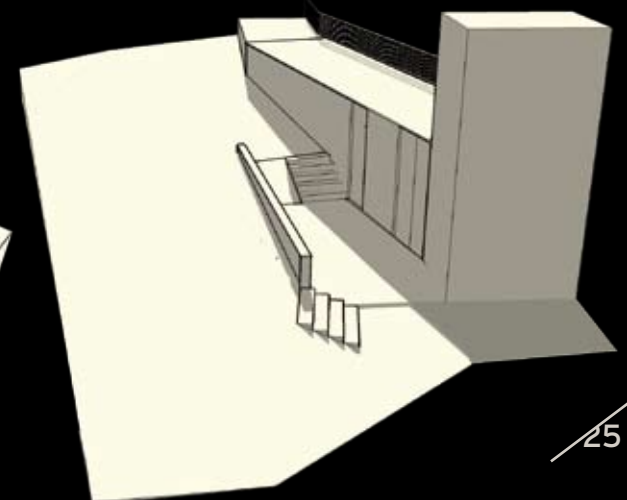
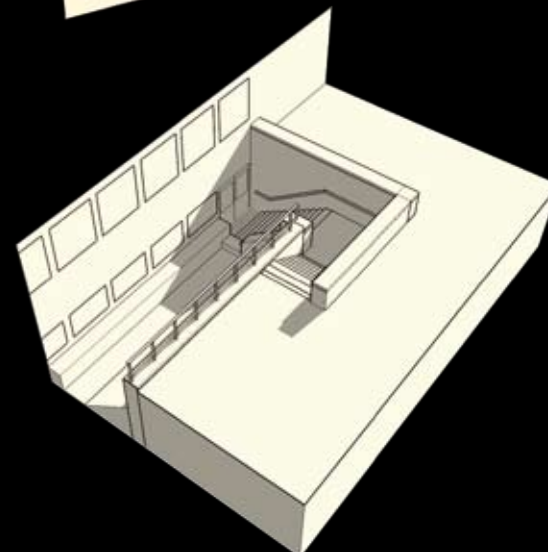
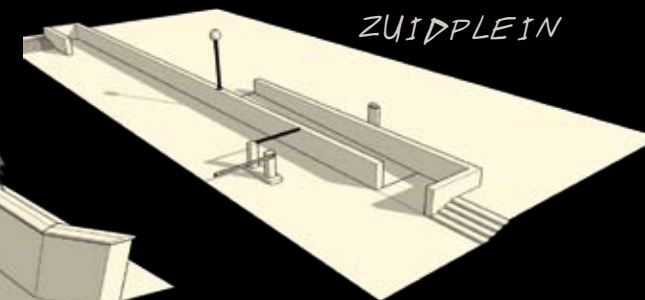
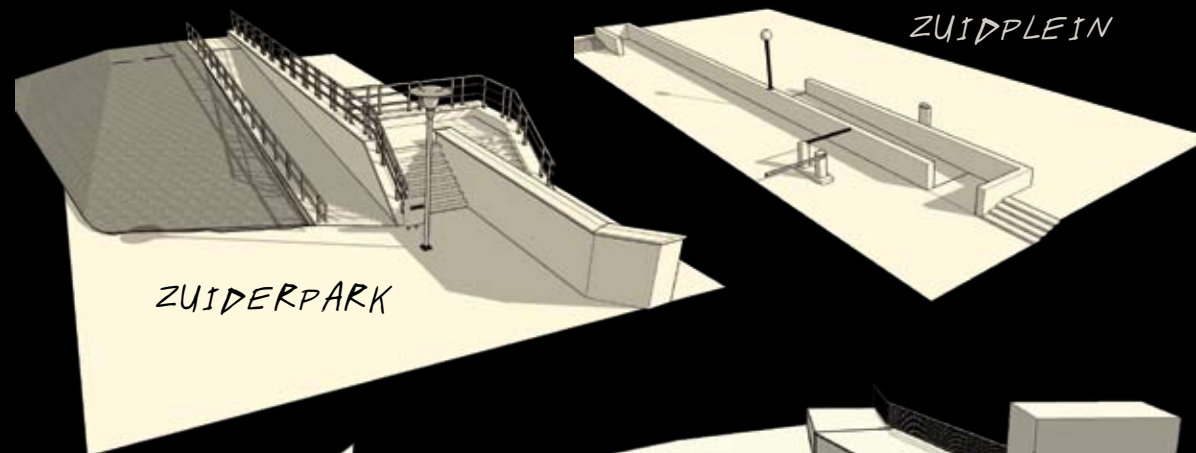
Voor sporters die aan parkour of freerun doen zijn muurtjes, hekken en hoogteverschillen uitdagende obstakels om overheen te springen, vanaf te duikelen of tegen op te lopen. Door hun ogen bekeken ziet de alledaagse stad er ineens heel anders uit: onopvallende stukken stad worden fantastische plekken als er maar sprake is van veel hoogteverschillen en muurtjes bij elkaar. Voor deze obstakels zijn geen standaard maten te geven, bij parkour

en freerun gaat het immers om zelf creatieve manieren te vinden om een specifiek obstakel te nemen. Voor traininglocaties is het daarom handig dat afstanden en hoogtes zich in een bepaald bereik bevinden; dat afstanden bijvoorbeeld steeds groter en muurtjes steeds hoger worden (zie diagram). Verder heeft de manier van bewegen een duidelijk ritme, waarbij aanlopen, sprongen en uitrollen elkaar afwisselen.

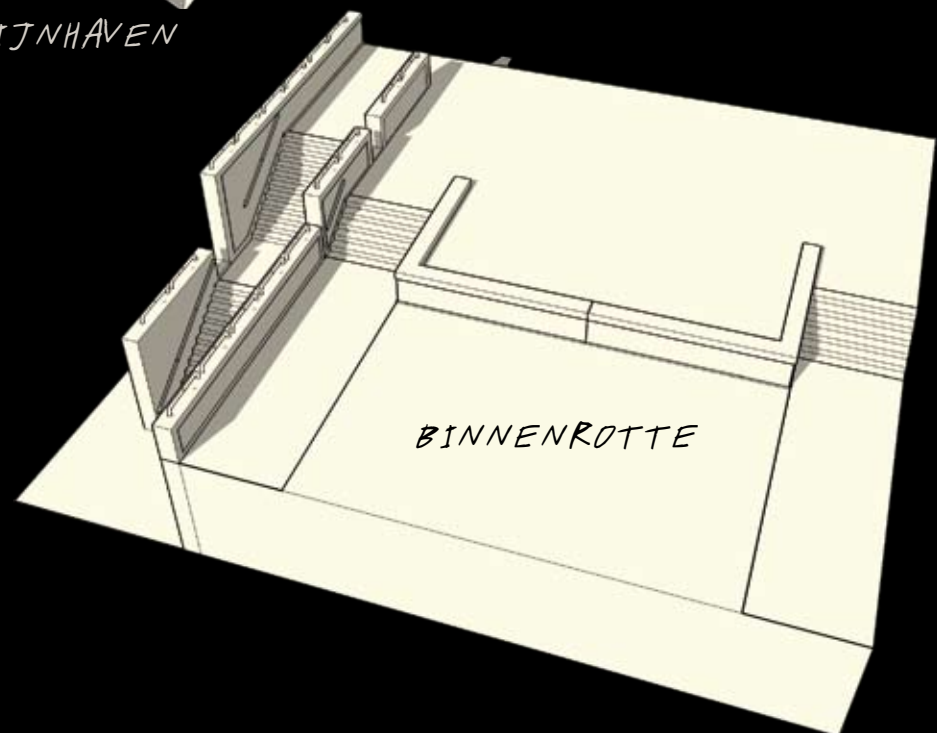
24

De afbeeldingen zijn afkomstig van de Free Style Space Map, die in opdracht van stichting Kijk op Zuid is geproduceerd door Studio Iris Schutten.

25

DISCAN VAN FREESTYLE SPORTS IN ROTTERDAM.

STYLF

Freestyle sports spots in Rotterdam

Deze freestylespots zijn het meest gekozen in een inventarisatie met een groot aantal freestyle sports en zijn prominent op de kaart weergegeven. Aan deze kaart kunnen nog veel andere spots worden toegevoegd. De meeste spots bevinden zich in de openbare ruimte, hoewel er ook spots zijn in overdekte gebouwen.

Parkour en freestyle

Voor parkour die aan parkour of freestyle doen zijn verschillende locaties en bewegingsvrije gebouwen beschikbaar, zoals de volgende:

- Internele skate/bmx spot**
- Formele skate/bmx spot**
- Historische freestyle spot**
- Formele freestran spot**
- Mogelijke locatie voor freestyle sports**

Stadhouders

Stadhouders

De deleving

Oostplein

Buizen

Blak

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

Maasbolevend

K. P. van der Maasplein

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

De Zand

WINDERIGE VOETGANGERSBRUG

PODIUM VOOR
JONG &
ONDERNEMEND
ZUID

Drie dagen lang was de brug van het Ikazia Ziekenhuis naar winkelcentrum Zuidplein de plek voor jonge ondernemende Zuiderlingen. Marieke Hillen sprak met een aantal van hen over hun wensen en verlangens voor Rotterdam Zuid.

Het is een bekende route voor veel jongeren: de brug tussen Zuidplein en de scholen in het Motorstraatgebied. Ze zijn op weg van metro of bus via het winkelcentrum naar school of andersom. Het is een stenige, wat winderige plek met een grootstedelijke charme waar niet iedereen meteen voor valt.

Kunstenaars Chantal van Heeswijk en Ruud Reutelingsperger zagen dit echter als een uitgelezen plek om te onderzoeken wat jongeren op Zuid willen. Zij bouwden een nieuwe brug over de oude en maakten van deze anonieme passage tussen Zuidplein en het Ikazia Ziekenhuis

een ontmoetingsplek voor jonge, ondernemende Zuiderlingen. Drie dagen lang was het dé plek voor jongeren om te laten zien wat hun Zuidfactor is, elkaar te ontmoeten, te chillen of te rillen (het was koud daar boven), muziek te luisteren, een modeshow te kijken of een workshop kickboxen te volgen.

De plek voor I Bridge You is zichtbaar goed gekozen als podium voor jong en ondernemend Zuid. Het is druk op de bestaande brug. Jongeren komen met enige aarzeling de trap van de nieuwe brug op, kijken en hangen wat rond.

Orlando Breinburg, voormalig wereldkampioen K1, geeft samen met Kickboxing Pinas een demonstratie. Een groep jongens en meiden komt naar boven. Ze zijn uitgelaten, kijken, leveren commentaar, maar willen niet meedoen. Na wat aandringen, stapt een meisje uit de groep en doet toch mee, dapper. Volgens Breinburg zijn jongeren op het Zuidplein vaak doelloos. Als voormalig wereldkampioen ziet hij het als zijn taak jongeren te helpen een doel in hun leven te vinden. Sport helpt volgens hem hierbij, omdat het disciplineert. Jongeren hebben een plek nodig, waar zij zich kunnen uitleven. Een

groot fitnesscentrum waar zij betaalbaar en onder begeleiding kunnen sporten bij Zuidplein, wat Breinburg betreft veel goeds kan opleveren. Zenuwachtige meisjes en één jongen kleden zich ondertussen achter een scherm om en zijn druk bezig met hun make-up. Sinds eind september hebben zij met Pal Maas Modeatelier gewerkt aan een collectie. Op de brug showen ze voor het eerst hun eigen ontwerpen, gebaseerd op een eigen bedacht sprookje, blijkt later als zij de kledingstukken toelichten. Pal Maas laat jongeren samen werken met jonge professionals uit de

modewereld, waardoor zij de kans krijgen hun talenten te ontdekken en ontwikkelen.

Michelle Donkersloot woont op Zuid en is lid van B&W Next. In hun gebruik van de publieke ruimte zijn jongeren volgens haar vindingrijk: 'Zij accepteren de bestaande vorm, maar interpreteren en gebruiken deze op een eigen wijze. Een manier die misschien niet altijd door volwassenen wordt verstaan.' Als het over jongeren en ondernemen gaat, is ze heel helder: 'Jongeren moeten niet vragend rond kijken, maar zelf initiatief nemen.' Dan wordt ze enthousiast: 'Geef jongeren de kans om bijvoorbeeld op de Dordtselaan tussen bestaande winkels iets kleins te beginnen en laat het langzaam groeien... een koffiehuisje op Zuid dat

op elke manier - inrichting, sfeer en aanbod - echt typisch Zuids is.'

'Veel jongeren hebben problemen en vinden het moeilijk zich te uiten of hierover te praten. In muziek, sport of mode kunnen ze hun gevoelens wel kwijt.' zegt Demo, die samen met twee andere jongens op de brug optreedt. Hij biedt met zijn stichting Lost Boys Music jongeren een podium, organiseert open mic avonden, regelt betaalbare studioruimte en begeleidt ze in hun muzikale ontwikkeling.

Op zaterdag is er een modeshow van Dennis van Dorem. Dennis is direct na zijn opleiding aan de modevakschool zijn bedrijf Mono Fashion begonnen. Tijdens zijn shows toont hij eigen werk, maar biedt hij andere jongeren

ook een podium waar zij hun talenten kunnen laten zien. Dit is ook waar Amin Daci - samensteller van het doorlopend programma van I Bridge You op zaterdag en al jaren actief op het gebied van kunst en cultuureducatie - op hamert: biedt jongeren een podium voor expressie. Breng jonge dansers in contact met MTV. Haal niet alle graffiti weg, maar laat sommige plekken gewoon bestaan. Net als Demo (Lost Boys Music) zegt Amin dat de buurthuizen niet langer de plekken zijn, waar jongeren zich thuis voelen. Het programma dat daar wordt aangeboden, sluit niet aan bij de jongeren van nu.

Een aantal jonge rappers stapt het podium op, hun teksten zijn veel-

zeggend: 'jullie horen me niet, je hoeft me niet te koeioneren, heb respect, geef me ruimte!'

Drie dagen was de saaie oversteek tussen Zuidplein en Ikazia 'a buzzing place', waar jong Zuid naast het grote winkelcentrum Zuidplein ruimte kon claimen om te ondernemen. Muziek, dans, mode en sport zijn de gebieden waar jongeren met plezier hun ondernemingszin in kwijt kunnen. Nu de tenten weg zijn en de I Bridge You - brug is afgesloten, rest de vraag of de brug terugkeert naar zijn oude, oninspirerende staat. Of heeft I Bridge You de kracht van de plek en van de jongeren op Zuid blootgelegd en is niet alleen bij jongeren, maar ook bij (ruimtelijk) beslissers in het gebied een vuurtje aangewakkerd?

~~RUIMTE~~
NEMEN
RUIMTE

MAKEN
RUIMTE
~~GEVEN~~

I BRIDGE YOU

Beeldend vormgever Chantal van Heeswijk en Ruud Reutelingsperger van Observatorium maakten net buiten winkelcentrum Zuidplein plaats voor jonge ondernemende Zuiderlingen. Ruud Reutelingsperger blikt terug op de totstandkoming van deze 'levende brug' en benoemt waardevolle resultaten.

*4 AUGUSTUS J.L. LOKATIE:
KANTOOR CONCIRE. DE
VERGADERTAfel IN DE
ETALAGE.*

'Koffie?' 'Ja, lekker dubbele espresso.'
'Alsjeblieft, en kunnen jullie iets doen in het kader van YOUR CITY met jongeren in het Motorstraatgebied?'
Chantal van Heeswijk en Ruud Reutelingsperger kijken elkaar aan en knikken voorzichtig.

*11 AUGUSTUS J.L. LOKATIE:
MOTORSTRAATGEBIED.
DE BOUWPUT.*

'Hier gaan we dus niets doen Ruud.'
'Nee, dat lijkt me ook niet.'
Een wandeling door het Motorstraatgebied doet ons al snel het volgende denken: als je iets wil met jongeren moet je het doen op de plekken waar ze zijn. De ervaring leert

dat het ontzettend veel moeite (en dus geld) kost om jongeren ergens heen te krijgen, laat staan naar een locatie waar je nog alles moet bouwen om een aangename plek te maken.

Een week brainstormen leidde tot het concept I Bridge You.

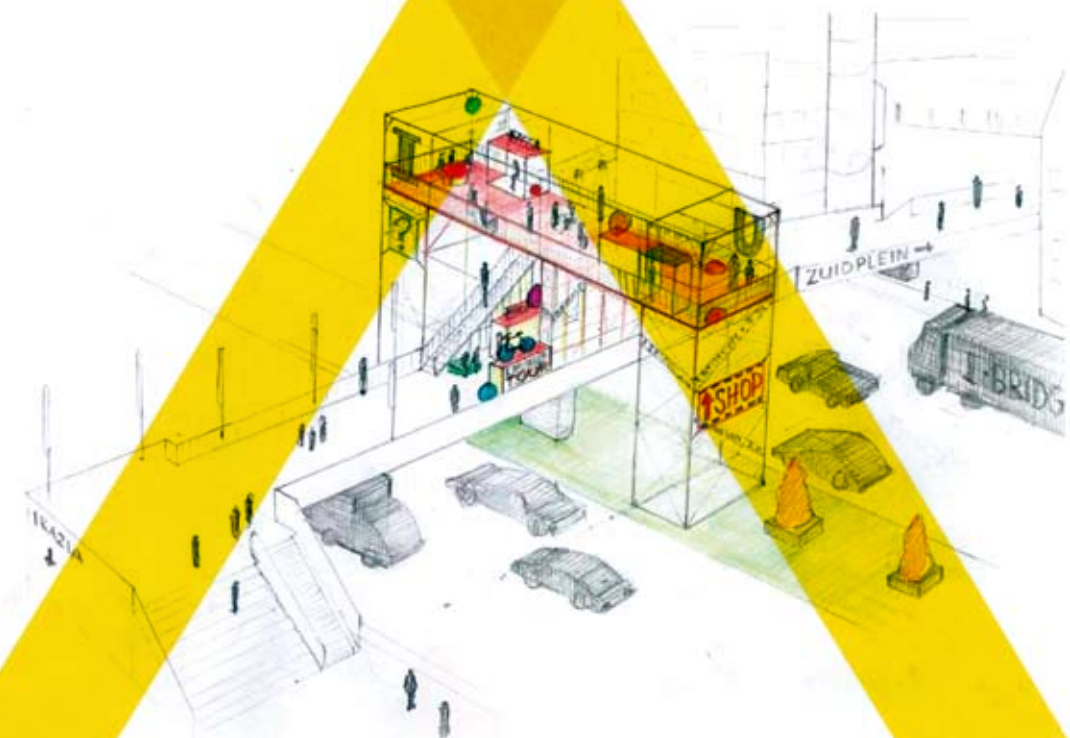
*18 AUGUSTUS J.L. LOKATIE:
EMAIL*

Ondernemen, ontmoeten, eten en muziek luisteren, het kan allemaal tijdens I Bridge You. Over de loopbrug tussen winkelcentrum Zuidplein en het Motorstraatgebied verrijst een nieuwe, acht meter hoge 'levende' brug. Op deze brug, een bouwwerk met een open karakter, kunnen jongeren hun ideeën over ondernemen op Zuid aan elkaar en aan bezoekers van Zuidplein presenteren. Chantal van Heeswijk gaat voor

I Bridge You direct in gesprek met jongeren. Zij gebruikt hun ideeën en input voor de invulling van het programma. Uit de gesprekken blijkt dat jongeren graag invloed willen op hun woon- en leefomgeving. Tegelijkertijd zijn zij lastig te betrekken bij architectuur en stedenbouw. Ze zijn snel in hun doen en handelen. Architectuur is doorgaans een langzaam proces. Voordat een plein is ingericht of een gebouw staat, is zo een jaar verstreken. Met tijdelijke bouwwerken op pleinen, bruggen en braakliggende terreinen hebben jongeren wel invloed op hun omgeving. Met YOUR CITY en de door hun bedachte bouwwerken drukken jongeren hun stempel op Rotterdam Zuid.

Jongeren hebben behoefte aan fysieke ruimte, dus echte plekken waar ze zich kunnen uitleven. Daarnaast hebben ze mentaal behoefte aan een eigen plek. Jongeren voelen zich vaak niet welkom op plekken waar ze zich met elkaar willen vermaken: omwonenden en voorbijgangers klagen over hun aanwezigheid. Met YOUR CITY creëren de jongeren hun eigen plek en laten tegelijkertijd de buitenwereld zien hoe zij hun vrije tijd beleven.

I Bridge You is drie dagen lang een podium voor presentaties, tentoonstelling, verblijf en een werkplaats voor de inrichting van openbare ruimte.

Er is een kantoorruimte, een terras, een podium en een aantal winkeltjes. Alles wordt door jongeren gerund.

**IEDERE DONDERDAG
TUSSEN 10.00 EN 17.00 UUR
VAN 17 SEPTEMBER TOT
22 OKTOBER J.L. LOKATIE:
INFOBALIE ZUIDPLEIN**

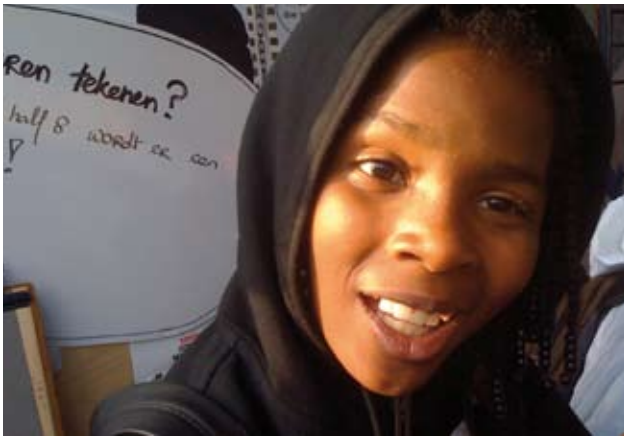
'Koffie.' 'Ja, lekker, cappucino alsjeblieft.' Veel jongeren laten zich informeren over het idee en de oproep om zichzelf te presenteren. Van fijnschilders tot DJ's. Van uitvinders (AQUA SWEET) tot een voormalig kampioen Thai boxing. André Bimmel, een gepensioneerd rasbestuurder, staat aan de balie. 'Interessant, ik vraag mij al langer af hoe het komt dat we zoveel rapporten, onderzoek en bijeenkomsten hebben die jongeren centraal stellen op

Zuid, terwijl er maar weinig concreet zichtbaar wordt.' De kern van I Bridge You is hiermee verwoord. Jongeren zijn degenen die voor een grote mate van levendigheid en bedrijvigheid in de publieke ruimte zorgen, maar ze worden niet als serieuze partners beschouwd in het vormgeven van diezelfde publieke ruimte.

In het kader van het jongerenjaar YOUR WORLD zijn een aantal programma's gestart die hier meer aandacht aan besteden. YOUR CITY is daarin ook een belangrijke. Waarom? Omdat het programma wordt gesteund door belangrijke spelers op dit gebied en zij een belang vertegenwoordigen. Wat moeten we doen met en/of voor jongeren?

Met I Bridge You willen we een begin maken met het verder beklimmen van de zogenaamde participatieladder. >

Van participatie naar co-creatie. I Bridge You staat niet alleen voor de brug zelf, maar gaat ook over het verbinden van de diverse belanghebbenden bij de totstandkoming van dergelijke publieke ruimtes. Tevens wil I Bridge You een voorbeeld zijn hoe co-creatie processen als cultureel evenement opgetuigd kunnen worden. Onderzoek, betrokkenheid en ideevorming op een bijzondere wijze. Met I Bridge You willen we de kwestie zichtbaar en beleefbaar maken.

29 OKTOBER TOT 31 OKTOBER J.L. LOKATIE: I BRIDGE YOU.

Zwevend boven de voetgangersbrug tussen Zuidplein en Ikazia Ziekenhuis 'He, koffieman, lekker die koffie man!' Thai-box lessen, Urban Detectives, D.O.K.T.E.R Sterre, Amin Daci, Pal Maas, broodje Hema rookworst, mode-shows, muziek, bezoek van de mini-

steries VROM en LNV, André Bimmel, buurtbewoners, passerende ouderen, jongeren en de koffieman met heerlijke koffie en Rotterdamse thee. Een druk bezochte opening en tijden dat er niemand is op de brug behalve de gastheren/vrouwen.

Muziek die knalt vanuit de lucht. Rokende mensen onderaan de trap. Ondernemers die wegblijven, onverwachte hoogtepunten van mensen waarvan je het niet had gedacht. Mensen die naar boven lopen en zich schielijk omdraaien. Anderen die nieuwsgierig zijn en langer blijven. Stroom die uitvalt, de verkeerde tenten, te veel reclame, een trap die eigenlijk aan weerszijden had ontmoeten, maar ook onverwachte ontmoetingen en leuke gesprekken. Kritiek en positieve reacties wisselen elkaar af. De foto's tonen de enorme diversiteit aan 'kleuren'. Zowel in kleding als in culturele achtergrond.

VERVOLG OP P. 68

40

41

ONDAG VAN 12...
ONDAG OP ZUIDPLEIN

 Zuidplein
↓

Centrum
Maastunnel
↓

44

—

WE PROBEEREN
HIER DE
RUWHEID VAN
DE STEDELIJKE
OMGEVING
NA JE
BOUWEN MET
KABELHASPELS.

—

CÉSARE PEEREN

FREESTYLE SPORTS STADION

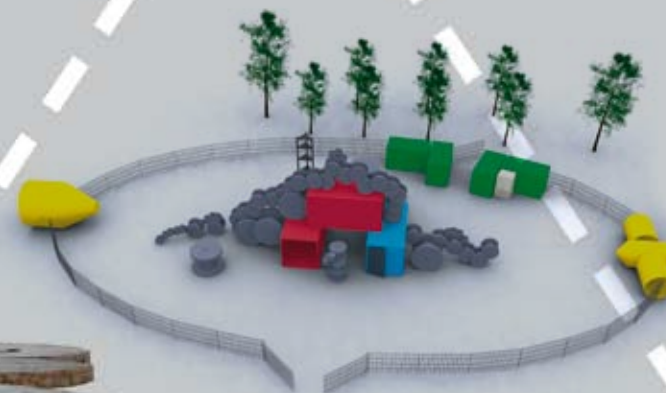
EEN URBAN ADVENTURE!

DEEL 1

Freerunners trainen hard, vaak en serieus, voordat zij de stad in gaan voor het echte werk. De community heeft meerdere malen zijn behoefte aan goede indoor- en outdoor trainingslocaties uitgesproken. YOUR CITY bood de mogelijkheid een tijdelijke plek in het Motorstraatgebied te realiseren. Samen met 2012Architecten bouwde de freerun community haar eerste eigen trainingsplek. Marieke Hillen bevaart Césare Peeren en Henk Strijdhartig over de totstandkoming van het stadion.

Op een braakliggend terrein in het Motorstraatgebied wordt een Freestyle Sports Stadion gebouwd. In het mulle zand liggen grote houten kabelhaspels die met elkaar zijn verbonden met steigerpijp. Een paar jongens zijn aan het sjouwen met stoeptegels. Soms springt er opeens een op de gebouwde obstakels om er met een imposante rol weer vanaf te duiken. Op een zonnige zaterdagmiddag in november spreek ik Césare Peeren en Henk Strijdhartig over de manier waarop straatporters de stad gebruiken, de bouw van het stadion, maar ook over het hoe en waarom van het betrekken van jongeren in de ruimtelijke ontwikkeling van de stad.

Peeren heeft een eigen bureau 2012 Architecten, dat vooral bekend is vanwege het gebruik van hergebruikte materialen in hun ontwerp. Henk Strijdhartig alias Action Henk is het gezicht van de Rotterdamse freerun community. Zij zijn door 2012Architecten gevraagd om mee te werken aan de bouw van een stadion voor informele of straatsporten. Het klikt tussen 2012 en de ongeorganiseerde, maar gedisciplineerde én gemotiveerde freerunners. Vanuit alle delen van de stad komen de jongens op het stadion in aanbouw af. Ze hoorden erover van anderen of hebben het gezien op internet of televisie. Ook voor Action

Henk zijn er onbekende gezichten. Als ik met hem sta te praten, komen twee jonge jongens in trainingspak op hem af, geven hem een hand en zeggen verlegen 'we hebben je gezien op tv en wilden zelf eens komen kijken'. Henk nodigt ze uit de objecten uit te proberen en lekker hun gang te gaan. Chill! Al snel helpen ook deze jongens mee met bouwen. Tussendoor wordt er geklommen, gesprongen en geduikeld, of is het andersom?

Peeren - zoals hij zelf omschrijft van nature apolitic - wist niet veel meer van freerunnen dan de YouTube filmpjes die hij wel eens had gezien. Hij is onder de indruk van de mentaliteit en de levensstijl van deze jongeren. 'Freerunners doen niet aan competitie, ze geloven in samenwerking en elkaar dingen leren. Op deze manier zijn zij heel productief. Het is vergelijkbaar met de open source manier van werken die 2012Architecten bijvoorbeeld in hun website Recyclecity hanteert.' Toch wordt dit nog maar slecht gezien en gewaardeerd door de beslissers,

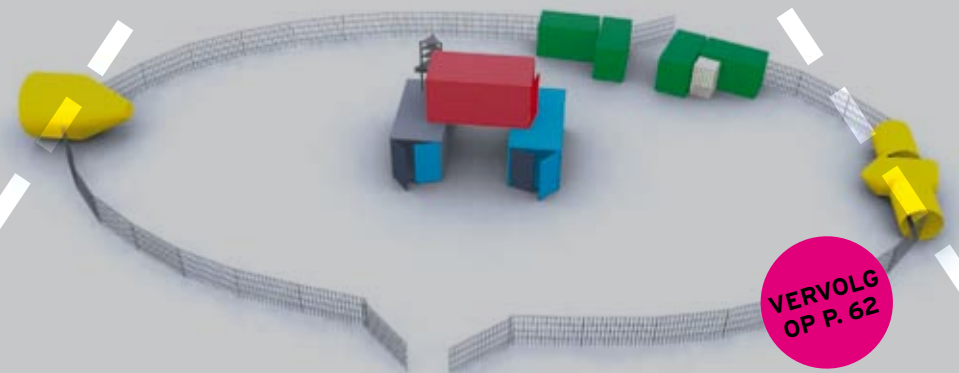
stelt Strijdhartig. Door de niet traditionele manier waarop free-runners, maar ook andere freestyle sporters zijn georganiseerd en zich manifesteren, vallen ze buiten de radar van het bestaande kader. Feerunners trainen niet in verenigingsverband, maar trekken in kleine clubjes door de stad op zoek naar goede obstakels en plekken. Ze bestaan als community op internet, maar de deelname is vrijblijvend. Strijdhartig krijgt vaak feitelijke vragen als: 'Hoe groot is de scène?' of 'Wie doen er aan mee?' - van diezelfde gemeente en beslissers. Strijdhartig moet ze het antwoord schuldig blijven. Hij hoopt dat met de bouw van het stadion zichtbaar wordt dat het om een grote groep jongeren gaat en dat de sport in Rotterdam leeft. Wat hij wel weet, is dat veel jongeren door het verplichtende karakter geen zin of tijd hebben om deel te nemen aan het traditionele verenigingsleven. Deze jongeren trainen graag, maar zijn individualistisch ingesteld en trekken

het liefst op in kleiner verband. Zowel Peeren als Strijdhartig stellen dat voor de freerunners niets hoeft worden aangepast in de openbare ruimte. Het is juist het onverwachte van de obstakels, die de stad als speelterrein voor freerunners uitdagend maakt. Hoewel ze er beiden hard aan trekken om het stadion te realiseren, staan Peeren en Strijdhartig niet onverdeeld positief tegenover het project. Natuurlijk zijn de freerunners blij met deze plek om te trainen, onderstreept Strijdhartig. Hun ambivalentie komt volgens Peeren voort vanuit de wetenschap, dat het door beleidsmakers wel eens kan worden gezien en uitgelegd als een legitimatie om rennende jongeren te weren uit de 'echte' stad.

Over de manier waarop zij aan het stadion hebben gewerkt, vertelt Peeren: '2012Architecten werkt niet vanuit een vooropgesteld eindbeeld, ze werken vanuit de inhoud van het project. Eigenlijk wilden de free-runners een simulatie van de stad op een plek waar juist een gebouw is gesloopt en de stad even niet meer bestaat!' Peeren heeft in het begin nog geprobeerd iets te redden van

het schoolgebouw dat is gesloopt, dat lukte niet. Daarna maakte hij een 'oogstkaart' met verkrijgbare restmaterialen die in de wijde omgeving van Rotterdam voorhanden waren.

Uiteindelijk is gekozen voor kabelhaspels (ruim verkrijgbaar én gratis) en steigerpijpen als basismateriaal. Verder tikten ze nog drie polyester silo's op de kop die als entree van het stadion dienen. Samen bouwden ze een soort schets op de eerste dag om te kijken hoe het werkte. Deze is weer afgebroken en in de daarop volgende weken is het stadion stukje bij beetje in overleg opgebouwd. Zes weken lang is op woensdag en zaterdag door de architecten en de freerunners aan het stadion gebouwd. Henk: 'De plek is niet alleen bedoeld voor de allerbesten, maar juist ook voor de jongens en meisjes die nog niet zo bedreven zijn in het freerunnen, maar het willen uitproberen. Er zijn dus makkelijke en moeilijkere situaties nagemaakt, zodat iedereen aan zijn trekken kan komen.' Césare: 'Onze taak als architect was in deze door de freerunners gewenste constellaties, een geometrie aan te brengen, het vorm te geven.

VERVOLG
OP P. 62

~~RUIMTE~~

NEMEN

RUIMTE

MAKEN

RUIMTE

~~**GEVEN**~~

OP DE NIET-PLANKAART GEZET

DE TUSSENTIJD ALS SPRINGPLANK VOOR
INITIATIEVEN VAN JONGEREN

'ZELFS ALS DE
PLANVORMING EN
UITVOERING SOEPEL
VERLOOPT, IS DE WEG
NAAR HET EINDBEELD
EEN LANG EN GRILLIG
TRAJECT!

Het is voor ruimtelijke planners van gemeenten, ontwikkelaars en corporaties niet ongevoel te denken in termijnen van tientallen jaren. Als de ambitie bestaat jongeren in deze ontwikkelingen te betrekken, biedt volgens Iris Schutten het denken over een andere planhorizon en de tussentijd onverwachte kansen.

De plannen zijn groots en dat vereist een dito planning. Deze trage manier van gebiedsontwikkeling heeft zijn eigen interne logica. Maar als de ambitie bestaat jongeren in deze ontwikkelingen te betrekken, kent het zijn beperkingen. Jongeren hebben een aanzienlijk korter uithoudingsvermogen bij het maken en realiseren van plannen. Zij hebben een heel andere planhorizon.

Zelfs een betrekkelijk 'korte' realisatietermijn van vier jaar zoals bij het Skatepark Westblaak (Rotterdam, initiatief 1996, oplevering 2000) is door de betrokken jongeren als te lang ervaren. Tussen iemands veertiende

en achttiende levensjaar zit een wereld van verschil. Het betrekken van jongeren bij de planvorming vergt daarom een andere omgang met de planhorizon door gemeenten, corporaties en ontwikkelaars. Dit hoeft niet per se strijdig te zijn met de traditionele werkwijze, maar kan ook als verrijkend of aanvullend worden beschouwd.

Een nadere beschouwing van de planhorizon in de ruimtelijke ordening, stedenbouw en architectuur toont in het verloop van het proces behoorlijk wat gaten. Dit komt voornamelijk doordat in eindbeelden wordt gedacht.

De blik is gericht op hoe het in de toekomst moet gaan worden. Met het uren in de verte, wordt de af te leggen weg van A naar B - van de bestaande situatie naar het gewenste eindbeeld - over het hoofd gezien. Maar in de realiteit blijken bewoners niet op stel en sprong verhuisd, worden woningen niet direct gesloopt of gerenoveerd of worden nieuwe projecten vertraagd opgeleverd: financieringsproblemen, vergunningsperikelen of veranderende inzichten liggen hier aan ten grondslag. Zelfs als de planvorming en uitvoering soepel verloopt, is de weg naar het eindbeeld een lang en grillig traject. Leegstaand vastgoed, braakliggende terreinen en nog niet verhuurde nieuwbouw zijn een vaak waargenomen verschijnsel gedurende het proces, maar een weinig besproken onderwerp in de planvorming. De

zogenoemde tussentijd onttrekt zich voor een groot deel aan het zicht van de planners, terwijl juist hier kansen om te experimenteren met nieuwe ideeën zich voordoen. Juist in de tussentijd is ruimte te vinden waar jongeren met meer vrijheid en snelheid hun verlangens en ideeën kunnen realiseren.

In de wijk Transvaal in Den Haag, floreerde in 2007 en 2008 Hotel Transvaal. Een hotel waar kon worden geslapen in woningen die vrijkwamen door grootschalige sloop- en nieuwbouw. De hele wijk draaide mee in de ontvangst van de gasten: het Turks restaurant verzorgde het ontbijt, en de lokale wasserette en kapper vormden de voorzieningen van het hotel. In Halle-Neustadt (Duitsland) initieerde Complizen, een bureau

'HET VRAAGT
AANGEPASTE
MANIEREN VAN
ORGANISATIE
REGELGEVING
FINANCIERING EN
BELEID!

'EEN SOORT
OMGEKEERDE PLANKAART:
DE NIET-PLANKAART.
HIEROP ZIJN DE LOCATIES
ZICHTBAAR WAAR TUSSENTIJD-
INITIATIEVEN KUNNEN WORDEN
ONTPLOOID!

voor architectuur communicatie en stedelijke ontwikkeling, in 2003-2004 het 'sportification-project': een flat kon worden beklommen alsof het een uitdagende bergtop betrof en het trappenhuis van een leegstaand kantoorgebouw werd als bmx-parcours gebruikt.

Grote partijen gebruiken projecten in de tussentijd vaak om een gebied op de kaart te zetten. Deze temporaire invullingen kunnen een duurzamere betekenis hebben. Zij genereren nieuwe samenwerkingsverbanden en voegen culturele, sociale en maatschappelijke waarde toe.

Plannenmakers leren van de opgedane ervaringen: wat werkt wel en wat werkt niet op deze locatie? Op deze manier geven deze invullingen

nieuwe impulsen aan het 'eindplan'. Eenvoudig is het werken in de tussentijd niet. Het vraagt aangepaste manieren van organisatie, regelgeving, financiering en beleid. Deze zijn voor meer permanente invullingen bedacht en zijn daardoor soms hinderlijk voor tijdelijke initiatieven. Daarnaast hebben ook dergelijke projecten kapitaal nodig en kunnen zij niet alleen worden afgerekend op meetbare resultaten. Hun kracht ligt in meer subjectieve waarden als culturele, maatschappelijke en sociale kwaliteiten en de potentie om op positieve wijze bij te dragen aan het eindplan.

Vanuit dit perspectief vraagt het ontwikkelingsgebied Stadionpark in Rotterdam Zuid om een tussentijdkaart, waarop wordt aangegeven

waar en wanneer welke gebouwen en terreinen leeg staan of komen. Een soort omgekeerde plankkaart: de NIET-plankkaart. Hierop zijn de locaties zichtbaar waar tussentijd-initiatieven kunnen worden ontplooid. Creëer tevens een ondernemerskamer. Eén loket waar financiering- en vergunningsprocedures versneld worden afgehandeld. Wensen en ideeën, die niet noodzakelijkerwijs hoeven te wachten op realisatie van een masterplan zijn er genoeg. Trainingslocaties voor freestyle-sporten of plekken voor kleinschalige

(sport-)evenementen kunnen lang voor de oplevering van het gebied al worden gerealiseerd. Daarbij is het belangrijk om de ondernemers van dit soort initiatieven een perspectief te bieden. In een enkel geval blijft een initiatief klein of is het van voorbijgaande aard, maar er bestaat ook een gerede kans dat een initiatief meegroeit met de uiteindelijke planvorming. Zorg voor een terugkoppeling van de ervaringen naar het 'masterplan'. Deze voeding leidt tot een gevarieerder, en preciezer programma dat lokaal is geworteld.

HET FREESTYLE SPORTS STADION:

VERVOLG
VAN P. 51

VAN EVENEMENT NAAR TIJDELIJKE INVULLING

Al tijdens de bouw rijst de vraag wat met het Freestyle Sports Stadion moet gebeuren als YOUR CITY is afgelopen? Wie kan en gaat het beheer van het stadion overnemen? YOUR CITY vond een oplossing die ook in andere situaties werkbaar lijkt.

MARIEKE HILLEN

2012Architecten en een grote groep freerunners werkten in de maanden oktober en november hard aan de opbouw. Het is daarom jammer als het stadion - nog nauwelijks gebruikt vanwege het winterse weer - na afloop van het evenement verdwijnt. Maar de vraag is wie kan en gaat het beheer van het stadion overnemen van YOUR CITY?

De freerunners lijken als gebruikers de meest aangewezen partij. Hun individualistische inslag en ongeorganiseerde karakter speelt hen echter parten bij een formele overname. De verantwoordelijkheid is groter dan aanvankelijk gedacht. De obstakels van kabelhaspels en

steigerpijp zijn bijvoorbeeld niet gecertificeerd. Elke jongere moet daarom een contract ondertekenen, dat hij het stadion op eigen risico betreedt en gebruikt. Maar ook praktische zaken als het onderhoud van de obstakels en het terrein zijn niet bij een groep freerunners onder te brengen.

In de maanden dat het stadion wordt gebouwd, heeft stichting Creatief Beheer de opdracht van Hart van Zuid en de deelgemeente Feijenoord gekregen om tijdens de transformatie van het gebied zorg te dragen voor een tijdelijke inrichting en het beheer. Het stadion past goed in de manier waarop Creatief Beheer gewend is om

samen met bewoners braakliggende terreinen in de stad te transformeren tot menselijke, groene verblijfsplekken. In overleg met 2012Architecten draagt YOUR CITY het stadion daarom over aan een consortium van freerunners én deze tijdelijk ontwikkelaar en beheerder van het Motorstraatgebied. De bedoeling is dat Creatief Beheer de jongens gaat helpen bij het beheer en onderhoud. Drie hoofdrolspelers van verschillende freerun groepen met wie gedurende de bouw een vertrouwensband is ontstaan, worden tot sleutelhouder gemaakt. Deze jongens zijn het aanspreekpunt voor Creatief Beheer en de andere gebruikers van het gebied. De overdracht is informeel tijdens een korte vergadering worden de losse eindjes nog eens doorgesproken. De notulen vormen het contract. Voor nu lijkt het geslaagd: YOUR CITY heeft voor en met jongeren een goede tijdelijke invulling gerealiseerd op een plek die anders minstens een jaar had braakgelegen. Maar de realisatie en overdracht hebben ook zichtbaar gemaakt dat het maken en beheren van zo'n plek niet eenvoudig is. Uit dit proces kan niet eenvoudig beleid worden ontwikkeld. Er is geen formule die simpelweg kan worden herhaald, stelt Peeren. De verschillende communities hebben elk hun eigen aard. Als het stadion wordt uitgebreid voor bijvoorbeeld bmx'ers, trial biking of andere freestyle sporten, dan moet per subcultuur naar een eigen manier van samenwerken in het bouwen en

beheermodel worden gezocht.

Peeren heeft nog een laatste conclusie over dit gezamenlijk avontuur. Onder het mom van urban adventure stelt hij voor om de stad als gezamenlijk recreatiegebied te beschouwen. In Rotterdam is ruimte zat, stelt hij, gebruik die ruimte op een inventieve manier: soms met een duurzame inrichting, maar op andere plekken juist met een tijdelijke invulling. De verlangens van jongeren lenen zich juist goed voor deze tijdelijke omgang met de ruimte. De regelgeving is op dit moment echter gemaakt voor juist die invulling vanuit een duurzaam perspectief. Het is zinvol om te kijken hoe deze voor tijdelijke invullingen moet en kan worden aangepast.

Henk Strijdhartig is blij met het park op Zuid. De meeste freerunners gingen toch nog steeds naar Noord. Nu hebben zij in ieder geval een goede trainingsplek op Zuid. Minder optimistisch is Strijdhartig als hij spreekt over zijn zoektocht naar een goede, overdekte trainingslocatie. 'Ondanks de toenemende populariteit van informele sporten, wordt op het gebied van huisvesting door de dienst Sport en Recreatie nog altijd met name aan de formele sporten en de traditionele verenigingen gedacht', stelt hij. Tegelijkertijd blijkt dat ook na YOUR CITY Strijdhartig niet een duidelijk idee heeft dat ook andere partijen hem kunnen helpen in zijn zoektocht naar een overdekte

-----
'JE HEBT NIETS
NODIG, EEN PAAR
SCHOENEN EN EEN
GEZOND VERSTAND!'

HENK STRIJDHAFDIG

voorziening. Anderzijds lijken partijen die de macht en de (financiële) kracht hebben om plekken te ontwikkelen de jongeren die een claim willen leggen op de ruimte niet eenvoudig te vinden en te bereiken.

YOUR CITY is met het Freestyle Sports Stadion in staat geweest om de fysieke verlangens van jongeren - die zij twee jaar eerder in hun film voor de stichting Kijk op Zuid hadden geuite - verbinden met de mogelijkheden

van tijdelijke ontwikkelingen gedurende de transformatie van het Motorstraatgebied. YOUR CITY lijkt een bruikbaar vehicle om jongeren wegwijs te maken in de wereld van ruimtelijke ontwikkeling en tegelijkertijd beslissers de kracht van jongeren in de stad te laten zien.

I BRIDGE YOU

VERVOLG
VAN P. 39

Naar aanleiding van de totstandkoming en het functioneren van I Bridge You benoemt Ruud Reutlingsperger waardevolle strategieën die jonge gebruikers meer en actief betrekken bij de ontwikkeling van de openbare ruimte.

*16 NOVEMBER J.L.: LOKATIE:
HEEMRAADSSINGEL 154
ACHTER EEN BUREAU*

Van dit schrijven wordt de koffie koud, jammer dan. I Bridge You was een tijdelijke interventie in de openbare ruimte. Een participatief project als dit heeft een grote kans dat de resultaten vrijblijvend zijn. 'Dank voor de moeite en nu weer over naar de orde van de dag.' Er zijn echter wel degelijk resultaten te benoemen die het waard zijn verder op te pikken.

*HET VERLANGEN
NAAR EEN VRIJERE
OMGANG MET VORM
EN BETEKENIS VAN
OPENBARE RUIMTE.*

120m² nieuwe openbare ruimte die als een meteor - die net voor de impact tot stilstand is gekomen - boven de brug hangt. Een ontmoetingsplek, zonder al te vast programma, op de grens van

'super chique' en 'lekker shabby', die productief wordt gemaakt door jongeren zelf en de openbare ruimte van levendigheid en gastvrijheid voorziet. De tijdelijkheid moet een permanent onderdeel van de stad worden. In de herstructurering, in het denken over nieuwbouwprojecten, in het vaststellen van programma voor bedrijfsruimten of in het leefbaar maken van de publieke ruimte. Tegenwoordig wordt de vergissing gemaakt dat je eerst veiligheid moet scheppen om leefbaarheid te maken. Andersom is een veel positievere insteek en daarmee op voorhand al succesvoller. Door bedrijvigheid en levendigheid wordt het veiliger! (Jane Jacobs, William Whyte, Observatorium e.a.)

*VERBINDEN VAN
GESCHEIDEN WERELDEN
MIDDELS EEN CO-
CREATIE PROCES.*

De afstand tussen opdrachtgevers en gebruikers van de publieke ruimte is ook tijdens I Bridge You groot gebleken. Om in de toekomst voor een win-win situatie te zorgen moeten gesprekken tussen de verschillende partijen (opdrachtgevers, opdrachtnemer en doelgroep) plaatsvinden met daaraan concrete, toekomstige opgaven gekoppeld.

*ENGAGEER HET
ENGAGEMENT*

Een groeiende groep jonge Rotterdamse professionals (kunstenaars, architecten, stedenbouwers, managers, ondernemers etc.) wil hun burelen verlaten en zich op een nieuwe manier bezighouden met de vormgeving van de stad.

CONCLUSIE.

Jongeren willen zich presenteren op plekken waar zij zelf al komen. Ze willen hun 'life-style' tonen op goede en drukke plekken zodat zij een relatie aan kunnen gaan met passanten. Ze willen niet in afgelegen, bouwvallige plekken terecht komen waar niemand komt (wie wel overigens?). Zichtbaar voor iedereen willen ze productief zijn. Mag dit wat kosten? Ja, maar ze hebben hier hulp nodig van professionals. En ze luisteren daar ook naar. De professional is in dit specifieke geval geen 'luisterend oor' of sociaal werker maar een ondernemer, kunstenaar of architect.

Bestaande regels over de manier waarop dit gebeurt, moeten worden herschreven. De les van I Bridge You is dat als een onafhankelijke groep mensen zich laat prikkelen om op deze manier ruimte te 'bezetten' dit aantrekkingskracht heeft op anderen. De onafhankelijkheid van dit soort interventies zie je ook terug bij bijvoorbeeld projecten als 'Singelingen': een initiatief van professionele burgers, weliswaar gefaciliteerd door gemeenten of sponsors, maar bottom-up gestart. Dit wil dus zeggen dat mensen die wel voor belanghebbenden werken op een geheel andere manier moeten worden ingezet. En als het 'Irish' in de koffie moet deze co-creatie tot zichtbare resultaten leiden. Hoe groot of klein dan ook.

MI HAVE EEN DROOM

EEN EIGEN MEERPAAL
VOOR ROTTERDAM ZUID

Voor de stichting Kijk op Zuid is de vraag hoe de verlangens van jongeren in ruimtelijke zin kunnen worden verbonden aan de opgave in de stad en de realiteit van professionele partijen die zich met daar mee bezighouden. YOUR CITY deed tijdelijke ingrepen in het Hart van Zuid die volgens Marieke Hillen een doorkijk bieden op de uitgelezen kans om fysiek ruimte te maken voor jongeren bij de transformatie van dit gebied.

Zij hebben een kleurplaat voor ons gemaakt. Kijk dit is Rotterdam Zuid, zo zijn jullie. En wij zitten hem nu voor hun in te kleuren. Eigenlijk moeten wij onze eigen kleurplaat maken. Laat hun hem maar inkleuren ... ' aldus Laid "Kaascouse" Atllaoui in de documentaire Jong in Rotterdam Zuid. Er volgt geen beschrijving hoe zijn kleurplaat eruit ziet, zover gaat zijn opwinding niet. Maar het is het verlangen, waardoor deze zin beklijft: een verlangen om de rollen om te draaien. Laid wil niet leven in de ideeën van een ander, maar zelf het heft in handen nemen en zijn eigen leefomgeving bepalen. Het is een opmerking die blijft hangen in de context van YOUR CITY. Hoe maak je als jongere van een stad jouw stad, YOUR CITY? Hoe eigen je jezelf een plek toe in de fysieke stad en krijg je daarmee ook mentaal de ruimte? Het zijn geen vragen die tijdens YOUR CITY letterlijk door jongeren zijn verwoord. Het is echter wel de strekking van veel gesprekken die de afgelopen twee jaar in het kader van Jongeren maken Zuid zijn gevoerd. Voor de stichting Kijk op Zuid was de vraag hoe de verlangens van jongeren in ruimtelijke zin kunnen worden verbonden aan de opgave in de stad en de realiteit van professionele partijen die zich met daar mee bezighouden. Uit deze synthese van verlangen en opgave kwam het tijdelijke Freestyle Sports Stadion in het Motorstraatgebied voort en voor heel eventjes kende het winkelcentrum Zuidplein een plek waar jongeren zeer welkom waren, waar zij mochten chillen zonder gemaand te worden om door te lopen, maar waar zij ook lieten zien wat zij konden. Het bleek niet onmogelijk om ruimte te maken voor, door en met jongeren

72

Tijdens YOUR CITY voerde ook ik gesprekken met jongeren over hun levens, hun talenten en hun ruimtelijke verlangens. Ik ving flarden van uitgesproken meningen en verlangens op:

'Er zou een sportfaciliteit moeten komen, kinderen moeten kunnen trainen, fitnessen, niet voor 50 euro per maand, maar voor een tientje of minder, gewoon een goede hal met begeleiding, niet super chique, maar wel goed.'

'Studio's, betaalbare muziekstudio's zijn nodig, waar jonge jongens en meiden hun muzikaal talent kunnen ontwikkelen.'

'Een plek om te dansen ... een podium.'

'Waar kun je samen gamen of gewoon internetten.'

Jongerecentra: het is een verouderd concept uit de jaren zeventig en tachtig.'

In mijn gedachten versmolten deze flarden met opgaves die voor het Hart van Zuid zijn geformuleerd. De synthese ligt voor het oprapen:

'Nieuwbouw voor het Theater Zuidplein, een theater dat voorstellingen programmeert voor alle Zuiderlingen, en dat ruimte wil bieden voor Rotterdammers met eigen culturele of creatieve ambities.

'Een Kunstenpand rondom de nieuwbouw waarin aansluiting bij theater, muziek en dansopleidingen in de stad wordt gezocht om tot een functie als 'productiehuis' te komen.'

'Een centrale bibliotheek die recht doet aan de (jonge) veelkleurige samenleving op Zuid.' De ideastore van Whitechapel in Londen doemt op voor mijn geestesoog.

'Een sporthal nabij de scholen in het Motorstraatgebied'

Mi have een droom ... zo begint het gedicht dat Ramsey Nasr ter gelegenheid van de Architectuurbiënnale OPEN CITY schreef. Zoals de straattalen van Zuid in dit gedicht de taal van de poetry poet in 2059 worden, zo zouden de flarden van 'verlangens' van jonge Zuiderlingen het nieuwe Hart van Zuid kunnen of beter gezegd moeten begeistere(n).

73

De 4e Architectuurbiënnale had als titel en thema OPEN CITY. Als metafoor koos de curator Kees Christiaanse het gebouw de Meerpaal in Dronten. In de catalogus van de Biënnale schrijft hij: 'Het gebouw bestond uit één grote ruimte waarbinnen activiteiten plaatsvonden zonder visuele en akoestische scheiding. De Meerpaal werd een symbool voor de 'maakbare samenleving', gekenmerkt door openheid, transparantie en tolerantie.'

Verder stelt hij, wordt 'de OPEN CITY niet ontworpen, maar is een product van actieve interventies vanuit een duidelijke visie die de status quo als uitgangspunt neemt, maar kan reageren op veranderende omstandigheden.' Met YOUR CITY is een richting aangegeven hoe vanuit een duidelijke visie op de status quo van Rotterdam Zuid fysiek en mentaal ruimte - een Open Stad - voor (jonge) Zuiderlingen kan worden gemaakt. Als tijdens de 29e Architectuurbiënnale in 2059 het idee van de Open Stad opnieuw wordt onderzocht, wordt de transformatie van het Hart van Zuid opgevoerd als een symbool voor een samenleving die ruimte gaf aan de 'next generation' om zich te ontwikkelen en haar plek in de maatschappij te zoeken. Mi have een droom ...

MI HAVE EEN DROOM

(Rotterdam, 2059)

74

wullah, poetry poet, let mi takki you 1 ding: di trobbi hier is dit
ben van me eigen now zo 66 jari & skerieus ben geen racist, aber
alle josti op een stokki, uptodate, wats deze shit? Ik zeg maar zo
mi was nog maar een breezer als mi moeder zij zo zei: "azizi
doe gewoon jij, doe je gekke shit genoeg, wees beleefd, maak geen tsjoeri
toon props voor je brada, zeg 'wazzup meneer', 'fawaka' - en duh
beetje kijken op di smatjes met ze toetoes is no trobbi
beetje masten, beetje klaren & kabonkadonk is toppi
aber geef di goeie voorbeeld, prik di chickies met 2 woorden"
zo deed mi moeder takki toen & boem tranga! kijk, hier staat ik
hand in hand, harde kaas, api trots op di belanda, niet dan?
now dan, want mi lobi roffadam & deze stitti is mi spanga
ja joh, tantoe bigfoot long ago, toen was geluk gewoon da shit
wij rampeneerden & met mate, heel di hoed was 1 famiri
weinig doekoe, aber boieeee: keek me gaan, keek me lopen
met me broekoe, keek me clippen met me ketting, wullah
mi was di grote otochtone condoekoe van vele boezoemles
op leip lauwe pattaas kwam ik vet binnensteppen van pompi doppe
loperdelopi door di stad, dat met ze gebouwen botertje bats
aan di bigtime poenani-master ze voets lag & keek ze now leggen:
moelijk lekker roffadam, met ze amperbroeki an, heet & klaar
in spleetlauwe stegies & zij zo: "kom kill, wandel dan, moeni worri
tab je lippi, play mi down op plattegrond, breek mi billen, gimmi bossi"
& bakoekoe jawohl, daar gingen wi dan, mi & di stitti, kierend
van mond tot mond - mi schudde di doesji, zi schudde mi hard
terug & lang & op & down tot binnen in ons (oh blueberry yam yam)
di zon lijk een smeltende bal naar omhoog kwam: knetter & glowy
opende zich di stitti ze eigen, rees op & kwam roze rondom mi te leggen
dat was roffadam: wi wandelden strak & di regen was gone
zo ging dat dan, in di goeie ouwe klok van glim & gouwe tiffies
aber now wullah, now dat ik old & bijna didi, now zit ik hier
game over te kniezen op me stoeroe, in een kapot veranderde stitti

word ik remi da rimpel, weke pampa achter glas & ik zweer je gast
deze land is niet meer wat ze was - sjoef dan habibi, sjoef door di ruiten
al di toelies, al di tuigkoppen uit di tegenwoordige tijd, oyooo
di playen biggi pompoe pompoe, aber komen niet van hiro & di zuigt maar
& di praat maar habbi dabbi & di doet maar takki takki poep & ik zeg you
di bokitoos hebben geen props of respect, di hebben da dockz in da fitti gezet
dus poetry poet, kijk me ogen, luister me oren, want hier is mi torri
hardcore & luid: mi have een droom, vol is vol, belanda boven
sluiten di shit & alles wordt wider basis controller, luchtdicht lijk da weerga
terug naar di wortel - vóór alle stitties zwaar paraloezoe & dikke ruina
ja mi have een droom, dat me matties & ik ooit di zon wider clearly
omlagi zien komen, groter & groter, om dan benoekoe vaarlijk & slow
hier boven di straties, di cribs & di homies van roffadam nider te dalen
lijk een warme babeloeba in me gezicht - mi have een droom vandaag
lang bewaard & opgezwollen, dat heel di stitti wider lijk vroeger
over mi komt & mi wegpakt, in ze wreed tedere vel van di nacht
& vroeger nog, toen di dag nog niet dwars door mi heen kwam gewaaid
lijk gruis in me wijdopen hart - tantoe vroeger, daar have ik een droom
blakka-zwart & wit lijk snow, want daar bleef alles lijk het was
daar zijn da pieps nog keurig & strak - mi have een droom van brekend glas
ik droom achteruit, van een stittie die stilstaat & thuis op mi wacht

RAMSEY NASR

MI HAVE EEN DROOM EN ALLE ANDERE GEDICHTEN VAN RAMSEY NASR
VOOR HET VADERLAND ZIJN NA TE LEZEN OP WWW.RAMSEYNASR.NL

**WAAROM SPEELT DE POPULAIRE
CULTUUR NOOIT EEN ROL IN DE
VORMGEVING VAN ONZE STEDEN.
HET LIJKT WEL OF HET EEN
TYPISCH NEDERLANDS DING IS.
IEDEREEN HEEFT VOLGENS MIJ
VROEGER WEL IETS GEDAAN, IN
EEN BAND GEZETEN OF GESKATED,
GEFREERUNT. DAARNA GAAN
MENSEN STUDEREN EN WERKEN,
MAAR HET LIJKT WEL OF WIJ
OP DAT MOMENT ONZE JEUGD
AFZWEREN EN HET GEEN PLEK
MEER GEVEN.**

**DE JEUGD ERVARINGEN SPELEN
GEEN ROL WANNEER ZIJ ZELF
MOGEN GAAN ONTWERPEN EN
DAT IS EEN DISCUSSIE DIE WE EEN
KEER MET ONTWERPERS ZOUDEN
MOETEN VOEREN.**

SIEBE THISSEN

TIJDENS AFSLUITEND GESPREK YOUR CITY

JOUW STAD, EEN OPEN STAD

Parallel aan YOUR CITY vond voor de 4e keer de Internationale Architectuuri Biennale plaats. Het onderwerp van deze onderzoeksbiennale was OPEN CITY: Designing Coexistence. In het programma van YOUR CITY was het onderzoek naar het nemen/geven/maken van fysieke en mentale ruimte voor jongeren het equivalent van de vraag van de Architectuuri Biennale naar het ontwerp van co-existentie. Marieke Hillen voert een gesprek met Tim Rieniets, cocurator van de Biennale over de OPEN CITY en YOUR CITY, over het ontwerpen van co-existentie en het nemen/geven/maken van plek voor jongeren in de stad.

WELKE ROL KAN DE NEXT-GENERATION SPELEN IN DE OPEN STAD, LEVERT ZIJ ACTIEF EEN BIJDRAGE AAN HET MAKEN VAN DE OPEN STAD?

TR: 'De meeste projecten op de Biennale richten zich niet op bepaalde maatschappelijke groeperingen maar eerder op bepaalde plaatsen. Zo zijn er projecten over gated communities in de Verenigde Staten, over enorme woonwijken in Rusland, over vluchtelingenkampen in Libanon en over de favelas in Brazilië. Al deze verschillende plekken hebben één ding gemeen: ze dreigen afgezonderd

te raken van de rest van de stad. Met andere woorden: ze lijken eerder geslotener te worden dan open. Deze en andere voorbeelden van ruimtelijke en maatschappelijke beslotenheid worden overal ter wereld steeds bepalender voor het stedelijke landschap en ondermijnen het idee van urbane co-existentie.

In de Westerse steden is een bijzonder verband tussen deze trend tot urbane segregatie en de jonge generatie waarneembaar. Voor veel gezinnen uit de middenklasse is immers het welzijn van hun kinderen een belangrijke reden om de vervuilde

en gevaarlijke binnenstad in te ruilen voor afgelegen en maatschappelijk homogene buitenwijken. Simpel geredeneerd: Omwille van de kinderen raken onze steden meer gesegregeerd en daardoor minder open. Maar de aanwezigheid van kinderen kan ook de kentering van dit proces inluiden, zodat onze steden weer levendiger en opener worden: We dienen daarvoor in de stad leefomstandigheden te creëren die vergelijkbaar of zelfs beter zijn dan die in de buitenwijken.

We kunnen nieuwe gezinsvriendelijke woningtypen bouwen (bijvoorbeeld stadswoningen, multigeneratiewoningen) of nieuwe infrastructuur bedenken voor kinderen (bijvoorbeeld stadsboerderijen, sportfaciliteiten). We dienen in het algemeen steden kindvriendelijker te maken.

Dit is niet alleen een kwestie van stedenbouwkundig ontwerpen, maar ook een kwestie van perceptie. Steden zijn niet zo slecht voor kinderen als wordt gedacht. Ik ben ervan overtuigd dat in steden veel meer te leren en te ontdekken valt dan in welke buitenwijk ook.'

IN ROTTERDAM ZUID IS DE HOUDING NAAR JONGE MENSEN OP DIT MOMENT STERK REPRESENTIEF. NA HET ZIEN VAN DE DOCUMENTAIRE 'JONG IN ROTTERDAM ZUID' RIJST DE VRAAG HOE DEZE JONGE MENSEN OOK HET GEVOEL KRIJGEN DEEL UIT TE MAKEN

VAN DE SAMENLEVING ALS ZIJ TEGELIJKERTIJD NIET MOGEN BESTAAN IN HET PUBLIEKE DOMEIN VAN DIEZELFDE SAMENLEVING. KUN JIJ VANUIT JOUW BETROKKENHEID BIJ OPEN CITY ZEGGEN HOE HET HEBBEN VAN EEN PLEK IN DE STAD IETS ZEGT OVER IEMANDS DEELNAME AAN DEMAATSCHAPPIJ? ISERSPRAKE VAN EEN WEDERKERIGHEID IN DEZE RELATIE? WAT IS DE RELATIE TUSSEN PLAATS MAKEN EN RUIMTE GEVEN?

TR: 'Stedelijke ruimten vormen een afspiegeling van de sociale structuren in een samenleving. Steden zijn in feite ruimtelijke organisaties van het maatschappelijk leven. Als we onderzoeken wie waar woont in een stad en wie zichtbaar of onzichtbaar is in de publieke ruimte, vertelt dit veel over maatschappelijke structuren en hiërarchieën. In feite hebben kinderen geen duidelijke positie in deze sociaalruimtelijke context. Steden worden door en voor volwassen ontworpen en niet voor kinderen of jongeren. Zo is het altijd geweest; steden zijn nooit voor kinderen gebouwd. Het idee om kindvriendelijke steden te ontwerpen, is pas in de twintigste eeuw ontstaan, toen stadsplanologie voor het eerst moest voldoen aan principes van gelijkheid en maatschappelijk welzijn.

Ik ben het ermee eens dat steden ruimte moeten geven aan jongeren, en de meeste steden doen dit

onvoldoende. Het gaat om de vraag, welke ruimte we jongeren moeten bieden en hoe we de steden toegankelijker kunnen maken voor jonge generaties. Zonder de verantwoordelijkheid van de stedenbouwkundigen te bagatelliseren, denk ik niet dat stedenbouwkundige oplossingen altijd het juiste antwoord geven op deze vraag. Zodra we proberen ruimte te ontwerpen voor de jonge generatie, vervreemden we ze van hun eigen mogelijkheden om zich ruimte toe te eigenen. Als we ze naar kant-en-klare speelplaatsen sturen, is spelen niet avontuurlijk meer; als we ze vertellen waar ze graffiti mogen maken, verliest dat de aantrekkingskracht van het rebelse. Ik denk niet dat de stedenbouwkundige vooruit moet lopen op het gedrag van jongeren. In dit verband gaat het hierbij niet zozeer om het ontwerpen van meer speelplaatsen of graffitimuren. Een goed stedenbouwkundig ontwerp houdt voor jongeren in dat de stad toegankelijker voor ze is door beter openbaar vervoer, een veiligere omgeving, minder vervuiling, en door stedelijke ruimten voor ze open te stellen.'

ALS STEDENBOUWKUNDIGE OPLOSSINGEN NIET ALTIJD HET JUISTE ANTWOORD BIJEN, WELKE DISCIPLINE ZOU DAN WEL HET JUISTE ANTWOORD KUNNEN GEVEN? OP WELKE MANIEREN KUNNEN PRODUCTIEVE COALI-

TIES GESMEED WORDEN TUSSEN BESLISSERS EN ONTWERPERS EN, IN ONS GEVAL, GROEPEN JONGEREN DIE MEEHELPE BIJ HET VORMGEVEN VAN DE CO-EXISTENTIE WAAR DE BIËNNALE OVER GAAT?

TR: 'Plannen en besluitvorming zijn één ding. Nog belangrijker is de vraag omtrent rechten en eigendom. Kinderen hebben geen bezittingen in de stad en ze hebben weinig rechten. Daarom zijn ze afhankelijk van degenen die de baas zijn in de stedelijke ruimte. De publieke autoriteiten hebben een bepaalde verplichting ten opzichte van de jonge generatie en ze hebben een bepaald politiek belang om voor jongeren te zorgen - of zouden dat op zijn minst moeten hebben. Maar voor particuliere autoriteiten, die steeds meer invloed hebben op ontwerp en gebruik van de stedelijke ruimte, zijn kinderen doorgaans niet bijzonder interessant. Dus waar de private sector de openbare ruimte en andere ruimtes met publieke bestemming, zoals winkelgebieden, controleert, zou hij verplicht moeten worden rekening te houden met de behoeften en interesses van minder sterke groepen, zoals jongeren.'

DE OPEN STAD IS - ZOALS WORDT BESCHREVEN IN DE CATALOGUS VAN DE BIËNNALE - GEEN STATUS QUO, MAAR EEN TOESTAND TUSSEN OPENHEID EN GESLOTENHEID IN, TUSSEN

CONTROLE EN LAISSER FAIRE. WAT BETEKENT DIT VOOR BIJVOORBEELD, DE VOLGENDE GENERATIE? HOE KAN DE STAD INCLUSIEF ZIJN NAAR DE JONGEREN VAN NU?

'Steden lijken de belofte op een beter leven in te houden. Nergens anders hebben mensen zo gemakkelijk toegang tot de middelen en mogelijkheden voor hun eigen leven dan in de stad: educatie, culturele diversiteit, sociale infrastructuur of economische ondernemingen. Maar in werkelijkheid wordt die belofte op een beter leven voor veel stadsbewoners niet vervuld omdat ze geen toegang hebben tot bepaalde plaatsen en middelen die de stad ze zou kunnen bieden. Ze kunnen zich niet het leven veroorloven dat ze zouden willen; ze vinden niet de juiste baan, of ze kunnen hun kinderen geen goede opleiding bieden. Als een stad de belofte op een beter leven vervult en de middelen en mogelijkheden binnen het bereik van al zijn inwoners brengt, zou ik die stad een 'Open Stad' noemen. De Open Stad wordt dus niet gebouwd uit steen en cement. Hij wordt gebouwd uit tolerantie en solidariteit. In dit opzicht is de Open Stad geen stad als zodanig, maar eerder een voorwaarde voor stedelijk leven.

Tolerantie houdt echter niet alleen een open houding naar onze medebewoners in, het gaat ook om een zekere geslotenheid. We zouden de stad onmogelijk met alle inwoners

kunnen delen, als ruimte voor privacy en afzondering ontbreekt. Daarom is geslotenheid niet verkeerd, het is een voorwaarde om het maatschappelijke leven te organiseren en om stedelijke co-existentie mogelijk te maken. In dit opzicht moeten steden altijd de juiste balans tussen openheid en geslotenheid vinden, tussen het publieke en het private, tussen 'ik' en 'de anderen'. Maar tegenwoordig lijkt het of deze balans in veel steden doorbuigt naar geslotenheid of het nu in de vorm van privatisering gebeurt, het omheinen van woongebieden of van maatschappelijke uitsluiting. Daarom hebben we de vierde Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam 'Open City: Designing Coexistence' genoemd.'

KIJKEN OP ZUID

INTERVIEW MET JOSJE STOEL

MARIEKE HILLEN

VANAF FEBRUARI 2009 IS JOSJE STOEL ALS CURATOR AAN HET WERK VOOR STICHTING KIJK OP ZUID. DE VRAAG OM NA TE DENKEN OVER HET PROGRAMMA VOOR DE JONGERENBIENNALE BE-REIKTE HAAR TIJDENS HAAR VAKANTIE IN INDONESIA, MAAR HET DENKPROCES BEGON METEEN. HOE KEEK ZIJ AAN TEGEN DE OPDRACHT?

JS: 'Ik was op weg naar Lombok toen ik een e-mail van Pieter Kuster (Concire) kreeg of ik wilde nadenken over een rol als programmeur voor de jongerenbiënnale. Stichting Kijk op Zuid en AIR waren al langer bezig met het idee van een jongerenbiënnale. Zij hadden een document vol ambities en doelstellingen opgesteld. Dit document moest handen en voeten krijgen in echte projecten en momenten. Het leek mij een heel leuke, maar ook spannende en uitdagende opdracht. Ik had hooggestemde idealen over wat ik wilde bereiken. Ik wilde jongeren bereiken

door middel van een programma dat echt iets voor hen betekent. Dit was een gezonde ambitie, maar op deze wijze legde ik de lat ook hoog.'

WAAR WAREN JOUW IDEËN OVER JONGEREN OP ZUID OP GEBASEERD. HAD JIJ IN JE WERK AL EERDER MET DEZE GROEP GEWERKT?

JS: 'Na de kunstacademie - waar mijn belangstelling voor uitingen van jongerencultuur in de openbare ruimte is ontstaan, ben ik Kunst- en Cultuurwetenschappen gaan studeren. Tegelijkertijd gaf ik rondleidingen en workshops aan jongeren en kinderen in het Centraal Museum, het Mauritshuis en bij museum Boijmans van Beuningen. Met name in Boijmans van Beuningen kreeg ik te maken met de diverse bevolkingssamenstelling van Rotterdam. Sommige jongeren waren verveeld en niet enthousiast, maar andere kinderen raakten echt gefascineerd tijdens hun bezoek aan het museum. Ik vond de verwondering die ontstond bij kinderen, door ze in

aanraking te brengen met kunst en cultuur, prachtig om te zien.'

HEEFT HET JOU IETS GELEERD DAT JOU BIJ YOUR CITY GOED VAN PAS IS GEKOMEN?

JS: 'Ik had in het begin bij de jongerenbiënnale het idee dat ik voor alle jongeren op Zuid iets tot stand moest brengen. Dat het voor alle jongeren betekenisvol moest zijn. Maar eigenlijk was het hetzelfde als bij de rondleidingen en workshops, bij sommige jongeren raak je iets, deze jongeren kun je dan echt bereiken. Na heel veel gesprekken met jongeren (ik heb veel buurthuizen en jongerencentra op Zuid bezocht) heb ik besloten dat ik niet moest proberen me op alle jongeren te richten, maar juist op die jongeren die al een ambitie hadden. Dit sloot ook goed aan bij de wens van de stichting om vitale coalities te sluiten.

Het lukt niet om deze coalities te sluiten als jongeren niet echt iets willen, het wordt dan trekken aan een dood paard. Terwijl als zij zelf een duidelijke wens, verlangen of ambitie hebben en het belangrijk vinden, ze echt bereid zijn om hier tijd en energie in te steken. Dit is goed te zien bij de freerunners, die twee jaar geleden al in hun filmpje hadden aangegeven dat zij behoefte hadden aan trainingsplekken, het liefst indoor plekken. Het blijkt dat het smeden van dit soort coalities juist dan bijna als vanzelf gaat. Met het Freestyle Sports Stadion zag ik dat het goed werkte, de jongens gingen zelf aan de slag, je hoefde niet achter iedereen aan te bellen. Ik was en ben heel erg trots op deze jongens.

De werkwijze is intensief. Je bereikt met deze aanpak op maat misschien een kleinere groep. Het is echter wel

productiever dan een hele massa krampachtig en met behulp van stunts of optredens van idolen door een proces trekken dat ze zelf niet per se willen.'

VLAKBIJ HET FREESTYLE SPORTS STADION VOND I BRIDGE YOU PLAATS, KUN JIJ DEZE TWEE PROJECTEN MET ELKAAR VERGELIJKEN?

JS: 'Toen beide projecten aan de gang waren en ik tussen de twee projecten heen en weer liep, kreeg ik een erg blij gevoel. Naar mijn idee was het geslaagd. Samen gaven de projecten een goed beeld van de potentie van jongeren. Tegelijkertijd kreeg je ook een indruk wat de bijdrage van jongeren aan de ontwikkeling van het gebied kan betekenen. Het stemde mij heel optimistisch. Bij het Freestyle Sports Stadion liep de samenwerking met 2012Architecten goed, omdat de

jongeren die erbij betrokken waren een heel duidelijke ambitie hebben en deze graag wilden realiseren. Hun enthousiasme trok ook weer andere jongeren aan.

Tegelijkertijd was 2012Architecten een heldere, maar ook betrouwbare partner voor de jongens: iedereen wist dat op woensdag en zaterdag aan het stadion werd gebouwd. Het project heeft ook de tijd gehad om het vertrouwen tussen YOUR CITY, 2012Architecten en de meest betrokken jongeren uit te bouwen. Dit vertrouwen en het intensieve contact blijken erg belangrijk. Chantal van Heeswijk en Ruud Reutelingsperger hadden met I Bridge You een plek gekozen midden in het Hart van Zuid. Een plek waar jongeren eigenlijk niet de ruimte krijgen, maar waar dagelijks wel veel jongeren passeren. Toch was de relatie met de jongeren

minder intensief. Dit had misschien te maken met de korte aanwezigheid van I Bridge You, maar ook met de minder uitgesproken verlangens van jongeren voor deze plek.

Het evenement duurde maar drie dagen. Als de brug langer was geprogrammeerd en jongeren hadden gezien dat zij hier zelf konden ondernemen, hadden waarschijnlijk meer jongeren hun kans gegrepen. Toch was het opvallend dat sommigen, zoals modeontwerper Dennis van Dorem, wel direct mogelijkheden zagen en ook andere talentvolle jongeren meenamen.'

JE LEGT VEEL NADRUK OP DE VERTROUWENSBAND, IS DIT WAT JOU BETREFT EEN CRUCIALE FACTOR?

JS: 'De vertrouwensband is erg belangrijk, dit bleek ook tijdens mijn voorbereidende gesprekken met jongeren. Veel jongeren waren in eerste instantie erg afstandelijk, pas in daaropvolgende gesprekken lieten ze meer van zichzelf zien. Veel van hen zijn teleurgesteld over projecten en events, waar ze eerder bij zijn gevraagd. Vaak leidt het tot iets waar ze helemaal niet op zitten te wachten. Ze komen niet omdat ze niet vanaf het begin zijn betrokken, als het project dan is georganiseerd vinden ze het uiteindelijk vaak niet interessant. Ze hebben veel behoefte aan plekken voor sport, dans en muziek of gewoon om te chillen of te gamen. Je moet ze verantwoordelijkheid geven bij de

totstandkoming van zo'n project, maar ook daarna bij het gebruik. Ik denk dat dit ook een verschil was tussen het Freestyle Sports Stadion en de brug.'

HET LIJKT EEN KOUDKUNSTJE COALITIES TE SMEDEN VAN GEMOTIVEERDE JONGEREN MET MARKTPARTIJEN OF EEN DEELGEMEENTE DIE IETS WILLEN. TOCH IS HET NIET EEN VANZELFSPREKENDE COALITIE, WAT DENK JIJ DAT DE BIJDRAGE VAN YOUR CITY IS IN DEZE?

'Het lijkt soms alsof partijen elkaar niet kunnen vinden. Marktpartijen en deelgemeenten weten niet hoe ze jongeren moeten bereiken en wat belangrijk voor ze is. Jongeren aan de andere kant - ook als ze echt iets willen - kennen vaak niet de juiste kanalen en routes om hun doelen te bereiken. Daarin moet je ze begeleiden. YOUR CITY is in dat opzicht een goede verbindende schakel tussen de jongeren en de professionals geweest. Ik had daarom graag een meer permanente plek gerealiseerd. YOUR CITY is een goede try-out geweest. Ik hoop dat de potenties van jongeren en de kracht van de werkwijze zichtbaar zijn geworden en dat de verschillende partijen van Kijk op Zuid en de deelgemeenten mogelijkheden zien om ook bij reële opgaven op Zuid dergelijke vitale coalities te sluiten.'

COLOFON

Eindredactie: Marieke Hillen (Talk of the Town), Josje Stoel (Weg naar Kunst)

Redactieadvies: Dafne Foet (Concire), Pieter Kuster (Concire)

Teksten: Marieke Hillen, Carol Hol, Jaap Klaarenbeek, Ruud Reutelingsperger

Ontwerp: Vijf890 Ontwerpers

Fotografie: Geert van de Camp, Dragan Dimovski, Fred Ernst,

Cornelie de Jong, Josje Stoel, Marcel Veldman

3D Visualisaties: Karenza Zonruiter

Druk: Veenman Drukkers

Oplage: 1000

ORGANISATIE YOUR CITY

Josje Stoel,

programma en coördinatie

Valerie Fonhof, communicatie

Annie Breeuwsma,
communicatieadvies

Rob Tak, productie

Andrea Sneep-Kokx, secretariaat

Edwin Spijker,

financiële administratie

Christy de Back, vertalingen

Studio Spass, vormgeving

Vijf890 Ontwerpers, vormgeving

Stay Gold Studio, website

ADVIES

Dafne Foet, Marieke Hillen, Patrick

van der Klooster, Pieter Kuster,

Mildred Pijnenborg, Anne Ageeth

Slegtenhorst, Siebe Thissen.

BESTUUR STICHTING KIJK OP ZUID

Jan van der Schans, voorzitter

Joop van der Leeuw, secretaris en

penningmeester

Paul Becht, bestuurslid

Carol Hol, bestuurslid

Frans Meijer, bestuurslid

Stichting Kijk op Zuid is een initiatief van marktpartijen Concire, Dura Vermeer Bouw Rotterdam, Com.wonen en Bouwfonds Ontwikkeling. Stichting Kijk op Zuid is gericht op het creëren van nieuwe betekenisvolle plekken op Rotterdam Zuid. De beleving en het gebruik van architectuur staan centraal om de aantrekkingskracht van Zuid te vergroten.

AIR is het architectuurinstituut van Rotterdam. Het daagt uit tot het publieke en professionele gesprek over de architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur van Rotterdam en zijn regio.

YOUR CITY BEDANKT:

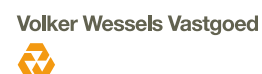
Brandon Baan, Christy de Back, Jan van Ballegooien, Paul Becht, Rini Biemans, Ditty Blom, Roel de Boer, Michiel Boone, Ismael Bouamar, Hamza Boulahrouz, Annie Breeuwsma, Maddy Boekhout, George Brugmans, Orlando Breinburg, Jeroen Burgstad, Bulent Camdere, Amin Daci, Saskia Derksen, Peter Dijkstra, Dennis van Dorem, Maria Dzodan, Onur Eren, Fred Ernst, Dafne Foet, Valerie Fonhof, Anne Margriet Gort Granneman, Marianne Grinwis, Wenny Hau, Chantal van Heeswijk, Wil Heezen, Ted Heil, Ben van de Heuvel, Evert van der Hoek, Carol Hol, Jan-Willem Hoogvliet, Isis Hoos, Marco Jongeneel, Cornelie de Jong, Trees de Jongh, Takayama Katachi, Karin Keijzer, Arife Karosmanoglu, Jaap Klaarenbeek, Jaron Korvinus, Eve-Marie Kuijstermans, Pieter

Kuster, Patrick van der Klooster, Alex Laman, Iris van der Lee, Joop van der Leeuw, Mostafa Limouri, Frans Meijer, Daan Mens, Thijs Masthoff, Mario van Megen, Dictus Miedema, Tjaako Minnema, Jasper Moelker, Farouk Noor, Thomas Oosterbaan, Henk Oosterling, Dagmar Oudshoorn, Césare Peeren, Mildred Pijnenborg, Ruud Reutelingsperger, Marleen de Ruiter, Monique van der Salm, Jan van der Schans, Iris Schutten, Jennifer Sigler, Andrea Sneep-Kokx, Anne Ageeth Slegtenhorst, Edwin Spijker, Toon Stallaart, Robin Stam, Suzanne Stam, Mette Sterre, Ans Stolk, Rob Tak, Siebe Thissen, Henk Strijdhartig, team Rise, Hidde van de Veer, Luc Vermeijden, Esther van Vliet, Liese Vonk, Marloes de Vries, Herman van Wamelen, John van de Wetering, Wilma van der Wilt, Maurits Wondergem en vele anderen...

Initiatiefnemers

Met dank aan

deelgemeente feijenoord

www.yourcity09.nl

www.kijkopzuid.nl

www.tagstrackstraces.nl

www.airfoundation.nl

www.vpro.nl/programma/tegenlicht/

www.werkdorp.nl

YOUR CITY

Jongeren maken Zuid

Als enige van de vier grote steden verjongt Rotterdam. In het rapport De staat van Rotterdam (2003) wordt deze vergroening van de Rotterdamse bevolking indirect tot probleem gemaakt. Stichting Kijk op Zuid en AIR willen samen met jongeren dit beeld kantelen. Tijdens YOUR CITY is niet alleen het verlangen van jonge Zuiderlingen naar fysieke en mentale ruimte in de stad onderzocht, maar zijn ook tijdelijke betekenisvolle plekken voor en met hen gerealiseerd. Uitgaande van het idee dat jongeren niet alleen nu de stad beleven, maar ook in de toekomst de bewoners, de gebruikers en de ondernemers van de stad zijn, zijn zij tijdens YOUR CITY betrokken als ontwikkelaar van hun eigen plekken.

Ruimte Nemen/Ruimte Maken/Ruimte Geven is samengesteld als een overdrachtsdocument. Met deze publicatie willen stichting Kijk op Zuid en AIR de opgedane ervaringen en inzichten delen met een breder publiek en professionelen enthousiasmeren om jongeren als vitale coalitiepartner bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad te betrekken.

